

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

**ЖУРНАЛІСТСЬКІ РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ
МЕДІАПРОСТОРІ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ
ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (2022-2024)**

Кваліфікаційна робота
студента 2 курсу, групи ЛЗЖМ-21,
другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»
ДІДЕНКА Володимира Миколайовича

Керівник:
ХАВКІНА Любов Марківна,
доктор наук із соціальних комунікацій,
професор

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	5
РОЗДІЛ 2. ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ ЖУРНАЛІСТА- РОЗСЛІДУВАЧА: НОРМАТИВНО ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО РОБОТИ ЖУРНАЛІСТІВ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ ОПРИЛЮДНЕННІ МАТЕРІАЛІВ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В МЕДІА.....	10
2.1 Правові засади.....	10
2.2 Етичні засади.....	18
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ МЕДІА, ЩО ОПРИЛЮДНЮЮТЬ РЕЗУЛЬТАТИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	50
3.1. Bihus.Info.....	56
3.2. Радіо Свобода «Схеми».....	59
3.3. «Слідство.Інфо».....	61
РОЗДІЛ 4. ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ОПРИЛЮДНЕНИХ У МЕДІАПРОСТОРІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА РЕАКЦІЇ НА НИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (АНКЕТУВАННЯ).....	67
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ВСТУП

Актуальність. Незаперечним фактом є інформаційний вплив на спільноту з боку засобів масової інформації. За допомогою медіа люди дізнаються будь-де і будь-яку інформацію, аналізують її та роблять власні висновки. Однакові висновки об'єднують людей та починають формувати суспільну думку в населення з різних тематик, від культурних та просвітницьких подій до проблем у діяльності правоохоронної системи. Саме прозора діяльність правоохоронних органів надає людям відчуття безпеки та захищеності. За допомогою журналістських розслідувань, створених на «беззаперечній доказовій базі», відповідні контролюючі органи можуть та повинні вживати необхідних заходів реагування, що, у свою чергу, є зворотнім зв'язком для «викривача» та певної тематичної аудиторії. Законна та головне своєчасна реакція державних органів влади є прямим показником (свідченням) відсутності напруги в суспільстві, зумовленої резонансними результатами розслідувань.

Мета: визначити роль журналістських розслідувань в українському медіапросторі у формуванні суспільної думки щодо діяльності правоохоронних органів.

Завдання:

1. Визначити перелік правоохоронних органів досудового розслідування.
2. Опрацювати основні чинні в Україні нормативно-правові акти (закони) роботи медіа, у сфері, що на пряму або опосередковано стосується журналістських розслідувань.
3. Обрати ЗМІ, що працюють згідно чинного законодавства, юридично оформлені в Україні та пропонують серед свого контенту журналістські розслідування.
4. Розробити анкету, провести опитування.

5. Направити запити на правоохоронні відомства, щодо результатів «вибіркових» журналістських розслідувань, представлених у сучасному українському медіа-просторі.

6. Узагальнити отримані результати.

Об'єкт: журналістські розслідування, представлені в сучасному українському медіа-просторі.

Предмет: вплив журналістських розслідувань, представлених у сучасному українському медіа-просторі, на суспільну думку через реакцію правоохоронної системи.

Методи: аналіз, моніторинг, порівняння, опитування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Систему досудового слідства в Україні складають державні органи, уповноважені на здійснення досудового розслідування. Досудове розслідування визначається як діяльність відповідних правоохоронних органів, що полягає у збиранні, дослідженні, оцінці, перевірці та використанні доказів з метою попередження, запобігання та розкриття злочинів, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону, та закінчується винесенням правозастосовного акту за її наслідками [5]. Кримінальний процесуальний кодекс України визначає досудове розслідування як стадію кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання [25].

Основними завданнями органів досудового розслідування є: участь у реалізації державної політики у сфері правопорядку, вжиття передбачених законодавством заходів щодо швидкого, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження, забезпечення прав і законних інтересів людини, суспільства та держави при здійсненні досудового розслідування; виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, здійснення інформаційно-аналітичної роботи в цій сфері, виховання громадян в дусі неухильного дотримання законодавства України, організація та здійснення, у межах компетенції, міжнародного співробітництва та взаємодії у сфері боротьби зі злочинністю на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, визначення основних напрямків вдосконалення слідчої роботи, запровадження в практику новітніх

досягнень науки і техніки, позитивного досвіду, прогресивних форм і методів організації досудового розслідування. Правову основу діяльності органів досудового розслідування становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, інші закони та чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти. Обов'язки органів досудового розслідування: здійснювати у порядку встановленому законом швидко, повне та неупереджене досудове розслідування злочинів у межах визначеної законом їх підслідності, виявляти причини і умови, що сприяють учиненню злочинів, і вживати заходів до їх усунення, взаємодіяти з іншими правоохоронними органами України під час провадження досудового розслідування. Забороняється використання органів досудового розслідування в партійних, групових чи особистих інтересах, а також діяльність в органах досудового розслідування організаційних структур партій, рухів та інших об'єднань громадян, які мають політичну спрямованість [25].

До органів досудового розслідування належать слідчі підрозділи:

слідчі органів Національної поліції;

слідчі органів безпеки;

детективи органів Бюро економічної безпеки України;

детективи Національного антикорупційного бюро України;

слідчі органів Державного бюро розслідувань;

Національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує охорону прав і свобод людини,

протидію злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. Діяльність Національної поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ згідно із законом. Призначенням поліції є захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; протидія злочинності, охорона громадського

порядку, власності і забезпечення громадської безпеки. В межах своєї компетенції керівництво діяльністю поліції здійснюють Президент України безпосередньо або через Міністра внутрішніх справ, керівники територіальних органів Міністерства внутрішніх справ і керівники підрозділів поліції [15].

Служба безпеки України (СБУ) – державний орган спеціального призначення з

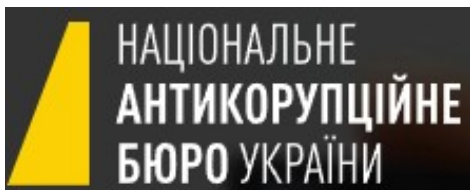
правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Підпорядкований Президенту України. Пріоритетними функціями Служби безпеки України були встановлені: захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, підливних посягань з боку окремих організацій та осіб; попередження, виявлення і викриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції й організованої злочинності у сфері управління, економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України; інформаційно-аналітична діяльність з метою сприяння керівництву України в реалізації зовнішньої та внутрішньої політики України в напрямку побудови держави, зміцнення її обороноздатності та економічного потенціалу, розширення міжнародного співробітництва, соціальний контроль, інформаційно-психологічна безпека громадян України, інформаційна протидія політичній дезінформації, дезорганізуючій політичній інформації [17].

Бюро економічної безпеки України (БЕБ) – український правоохоронний орган у сфері

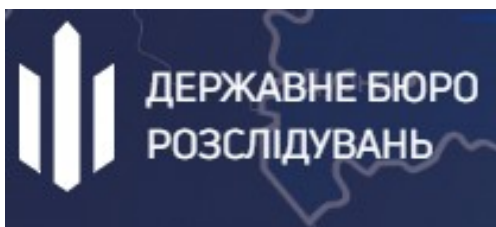
охорони економічної безпеки держави (фінансова поліція). Мета Бюро – протидія економічним злочинам проти держави шляхом реалізації правоохоронної, аналітичної, економічної, інформаційної та інших функцій.

Закон про Бюро економічної безпеки України прийнятий Верховною Радою 28 січня 2021 року. Уряд утворив Бюро 12 травня 2021 року як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. 25 листопада 2021 року Бюро випустило повідомлення про офіційний запуск роботи, що однак не означає реального початку виконання повноважень. Перша новина про повідомлену детективами БЕБ підозру датована 29 грудня 2021 року [7].

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, на

який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Утворене Президентом України 16 квітня 2015 року, Бюро займається протидією корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами та становлять загрозу національній безпеці. Бюро розслідує корупційні справи, до яких причетні держслужбовці категорії «А». Категорія «А» (вищий корпус державної служби) – посади: державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств, керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників, керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України [14].

Державне бюро розслідувань – правоохоронний орган України, що розслідує кримінальні провадження, в яких фігурують правоохоронці, судді і найвищі службовці (від

міністрів до начальників ГУ). Поступово ДБР перебрало на себе функцію досудового (попереднього) слідства від прокуратури. Остання займалася слідством починаючи з 1996 року на тимчасовій основі – відповідно до п. 9

Перехідних положень Конституції України. Створення органу було передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України у термін до 20 листопада 2017 року. Закон України про Державне бюро розслідувань прийнятий 12 листопада 2015 року, підписаний Президентом 14 січня 2016, набрав чинності 1 березня 2016 року. Запрацювало Бюро 27 листопада 2018 року [8].

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Також в реєстрі зазначається прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру або розпочав досудове розслідування.

Слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші необхідні відомості. Слід зазначити, що якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором (головний законний представник обвинувачення в країнах цивільного права), він зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

РОЗДІЛ 2

ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ ЖУРНАЛІСТА- РОЗСЛІДУВАЧА: НОРМАТИВНО ПРАВОВІ АКТИ ЩОДО РОБОТИ ЖУРНАЛІСТІВ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ ОПРИЛЮДНЕННІ МАТЕРІАЛІВ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В МЕДІА

2.1 Правові засади

В Україні існує суттєва кількість законів та різних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність засобів масової інформації та роботу правоохоронних органів. У деяких нормах законів чітко простежується взаємодія напряду чи опосередковано між інформацією опубліковану в ЗМІ та реакцією правоохоронних органів на неї. Такі закони та нормативні документи в першу чергу можливо умовно поділити на:

I. Нормативно правові акти що стосуються органів досудового розслідування.

1). Статтею 214 глави 19 розділу III Кримінального процесуального Кодексу України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) регулюється початок досудового розслідування, зокрема внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [25]

2). Закон України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256) регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні

державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [11].

3). Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) статтею 34 кожному громадянину України незалежно від його професії гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Частиною третьою статті 15 Конституції України встановлено, що цензура в Україні заборонена [23].

4). Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356). Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. До майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом. Учасниками цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи. Учасниками цивільних відносин є: держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Загальні засади цивільного законодавства це: неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини, неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків,

встановлених Конституцією України та законом свобода договору, свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, судовий захист цивільного права та інтересу, справедливість, добросовісність та розумність [37].

5). Закон України «Про національну поліцію» прийнятий 2 липня 2015 року, набрав чинності 7 листопада 2015 року. Поліція відповідно до покладених на неї завдань: виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення, вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень, припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення, здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності [15].

6). Закон України «Про Службу безпеки України» 25 березня 1992 року. відповідно до своїх основних завдань зобов'язана: здійснювати інформаційно-аналітичну роботу в інтересах ефективного проведення органами державної влади та управління України внутрішньої і зовнішньої діяльності, вирішення проблем оборони, соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу, екології та інших питань, пов'язаних з національною безпекою України, виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, проводити їх досудове розслідування; розшукувати осіб, які переховуються у зв'язку із вчиненням зазначених кримінальних правопорушень [17].

7). Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» 22 березня 2021 року. Бюро економічної безпеки України відповідно до покладених на нього завдань: здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності, здійснює

інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України, здійснює інформаційну взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами судової влади, іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, здійснює розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [7].

8). Закон України «Про Національного антикорупційного бюро України» 14 жовтня 2014 року. Національне бюро: здійснює оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів, здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом [14].

9). Закон України «Про Державного бюро розслідувань» прийнятий 12 листопада 2015, підписаний Президентом 14 січня 2016, набрав чинності 1 березня 2016 року. Державне бюро розслідувань відповідно до покладених на нього завдань та у межах своєї компетенції: бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, вносить відповідні пропозиції на розгляд Кабінету Міністрів України, здійснює інформаційно-аналітичні заходи щодо встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидію яким віднесено до компетенції Державного бюро розслідувань, вживає заходів до їх усунення, припиняє і розкриває кримінальні правопорушення, розслідування

яких віднесено до компетенції Державного бюро розслідувань, здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Державного бюро розслідувань, на підставах та в порядку, встановлених законом; Інші органи державної влади, отримавши інформацію про кримінальне правопорушення, віднесений до підслідності Державного бюро розслідувань, зобов'язані невідкладно внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та негайно повідомити про це начальника (керівника) територіального управління Державного бюро розслідувань [8].

10). Закон України «Про прокуратуру» прийнятий 14 жовтня 2014 року. Офіс Генерального прокурора є органом прокуратури вищого рівня щодо обласних та окружних прокуратур, обласна прокуратура є органом прокуратури вищого рівня щодо окружних прокуратур, розташованих у межах адміністративно-територіальної одиниці, що підпадає під територіальну юрисдикцію відповідної обласної прокуратури. Офіс Генерального прокурора організовує та координує діяльність усіх органів прокуратури, забезпечує належне функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань та його ведення органами досудового розслідування, визначає єдиний порядок формування звітності про стан кримінальної протиправності і роботу прокурора з метою забезпечення ефективного виконання функцій прокуратури, а також здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Офісу Генерального прокурора.

На прокуратуру покладаються такі функції:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді
- 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового

характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [16].

II. Нормативно правові акти, що стосуються журналістської діяльності.

1). Закон України «Про медіа» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, №№ 47-50, ст.120) спрямований на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа та визначає правовий статус, порядок формування, діяльності та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (далі – Національна рада) [13].

2). Закон України «Про інформацію» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650) регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [12].

3). Роз'ясненнями Міністерства юстиції України від 04.10.2011 «Про правові засади діяльності журналістів в Україні» передбачає, що правові засади діяльності журналістів визначені Конституцією України (254к/96-ВР), законами України "Про інформацію" (2657-12), "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (2782-12) "Про інформаційні агентства" (74/95-ВР), "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (539/97-ВР), "Про телебачення і радіомовлення" (3759-12), "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (540/97-ВР) та іншими нормативно-правовими актами [34].

4). Закон України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної

діяльності та соціальний захист журналіста». Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні засади державної підтримки медіа та соціального захисту журналістів. Як складова частина законодавства України про свободу слова та інформаційну діяльність цей Закон посилює систему правового регулювання в інформаційній сфері. Державна підтримка суб'єктів у сфері медіа – сукупність правових, економічних, соціальних, організаційних та інших заходів державного сприяння зміцненню і розвитку інформаційної галузі, її інфраструктури. Норми соціального захисту відповідно до цього Закону застосовуються до журналістів і в межах, визначених його окремими статтями, прирівняних до них інших творчих працівників зазначених суб'єктів у сфері медіа.

Журналіст зобов'язаний:

- подавати для поширення достовірну інформацію та дотримуватися вимог Кодексу етики українського журналіста;
- задовольняти прохання осіб, які надають інформацію, щодо їх авторства або збереження таємниці авторства;
- відмовлятися від доручення редактора (керівника медіа) чи редакції, якщо воно не може бути виконано без порушення закону;
- представлятися та у разі особистої присутності пред'являти документ, що підтверджує його професійну належність;
- утримуватися від поширення в комерційних цілях інформаційних матеріалів, які містять рекламні відомості про реквізити виробника продукції чи послуг (його адресу, контактний телефон, банківський рахунок), комерційні ознаки товару чи послуг тощо [9].

5). Лист Міністерства юстиції України від 03.04.2007 «Щодо порядку застосування законодавства в частині регулювання журналістської діяльності та наявності нормативної регламентації з питань "журналістських розслідувань"». Міністерство юстиції у зв'язку з депутатським зверненням народного депутата України Богатирьової Р.В. від 19 березня 2007 року N 006/171 розглянуло Ваше

звернення від 6 лютого 2007 року щодо надання роз'яснень законодавства, інформує. щодо визначення чинним законодавством терміну "журналістське розслідування" повідомляємо, що чинне законодавство не містить визначення зазначеного терміну. Разом з цим у Законі України "Про інформацію" (2657-12) застосовується термін "професійна діяльність журналістів", а у частині першій статті 12 Закону України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (540/97-ВР), якою визначено специфічні риси та умови журналістської діяльності, застосовується термін "власний творчий пошук нової потрібної інформації та її джерел". Щодо межі між законним та незаконним збиранням, використанням, поширенням конфіденційної інформації про особу, якщо така діяльність здійснюється журналістом, зазначаємо. Згідно з частинами другою та третьою статті 34 Конституції України (254к/96-ВР) кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [26].

III. Нормативно правовий акт, який регулює забезпечення безпеки всіх учасників кримінального судочинства як журналістів так і правоохоронців.

Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень, – це здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на

захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя. Право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, згідно цього Закону, за наявності відповідних підстав мають: особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень. Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні Бюро економічної безпеки України або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження [10].

Крім того слід зазначити, що як у журналістиці так і у правоохоронних органах існують стандарти суспільної поведінки які ґрунтуються на філософських, загальнолюдських та релігійних засадах. Основні стандарти виокремлені та затверджені у відповідних кодексах етики.

2.2 Етичні засади

Кодекс етики українського журналіста

Кодекс етики українського журналіста ухвалений 2002 року на 3'їзді журналістів-підписантів Кодексу, останні зміни внесено 2013 року. Кодекс

затверджено 12 грудня 2013 року на пленумі Національної спілки журналістів України (НСЖУ) та місяцем раніше – рішенням Комітету Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ).

1. Свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста.

2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.

3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом є вищою, ніж приватні інтереси особи.

4. Висвітлення судових процесів має бути неупередженим щодо звинувачених. Журналіст не може називати людину злочинцем до відповідного рішення суду.

5. Журналіст не розкриває своїх джерел інформації окрім випадків, передбачених законодавством України.

6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти та редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіо матеріалів, отриманих від представників загалу, фрілансерів, прес-служб та інших джерел.

7. Інформаційні та аналітичні матеріали мають бути чітко відокремлені від реклами відповідною рубрикацією.

8. Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу, тощо не повинні фальсифікувати зміст. Необхідно повідомляти аудиторію про подання відрепетируваних та реконструйованих новин.

9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить

упередженість чи необґрунтовані звинувачення.

10. Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

11. Не допускається таке вибіркове цитування соціологічних досліджень, яке призводить до викривлення змісту. Журналістські опитування громадян не повинні фабрикуватися з метою отримання наперед визначеного результату.

12. Журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо виявилось, що вона не відповідає дійсності.

13. Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації. Журналіст при зборі інформації діє в правовому полі України і може вдатися до будь-яких законних, в тому числі судових, процедур проти осіб, які перешкоджають йому в зборі інформації. Використання негласних прийомів збирання новин допускається лише тоді, коли це необхідно для забезпечення достовірності або точності матеріалу. Такі прийоми можуть бути виправдані лише у разі, коли іншими способами зібрати інформацію неможливо.

14. Плагіат несумісний із званням журналіста.

15. Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики.

16. Журналіста не можна службовим порядком зобов'язати писати чи виконувати будь-що, якщо це суперечить його власним переконанням чи принципам. Необхідно протистояти проявам зовнішнього втручання в контент – як безпосередньому тиску, так і діям, що мають непрямі ознаки такого

втручання.

17. Незаконне отримання журналістом матеріальної винагороди чи будь-яких пілг за виконаний чи невиконаний журналістський матеріал є несумісним із званням журналіста. Журналіст не повинен використовувати службове становище в особистих цілях, з метою наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись прагненням догодити певним силам чи особам. Журналіст не має права використовувати фінансову інформацію до її оприлюднення з метою власного збагачення.

18. Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми. Журналіст та редактор повинні мати обґрунтовані підстави для висвітлення приватного життя неповнолітньої особи (осіб) та дозвіл на це від її батьків чи опікунів. Неприпустимим є розкриття імен неповнолітніх (або вказування ознак, за якими їх можна розпізнати), які мали відношення до протизаконних дій, стали учасниками подій, пов'язаних із насильством.

19. Свідоме порушення норм журналістської етики є абсолютно несумісним з професійною журналістикою, піддається громадському осуду, може бути підставою для позбавлення прес-карти чи членства в професійних спілках та НСЖУ. Розгляд конфліктних ситуацій етичного та професійного характеру здійснює Комісія з журналістської етики [20].

Правила професійної етики та доброчесності військовослужбовця

Служби безпеки України

Затверджено Наказом Центрального управління Служби безпеки України 27 листопада 2023 року № 474. Ці Правила розроблено з метою запровадження етичних стандартів поведінки військовослужбовців СБУ, визначення принципів професійної етики та доброчесності, формування бездоганної репутації СБУ, удосконалення корпоративної культури, сприяння запобіганню та врегулюванню можливих конфліктних ситуацій за участі військовослужбовців СБУ, недопущення вчинення військовослужбовцями СБУ корупційних

правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Існують принципи професійної етики та доброчесності військовослужбовців СБУ:

1. Принцип патріотизму: чесно служити і бути вірним народу України; діяти виключно в інтересах держави; поважати державні символи України; застосовувати державну мову під час виконання службових обов'язків.

2. Принцип верховенства права та законності:

виконувати службові обов'язки на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією, Законами України й іншими нормативними актами;

поважати права, свободи та законні інтереси людини і громадянина, об'єднань громадян, інших юридичних осіб, справедливо та неупереджено ставитися до кожного;

утримуватись від виконання незаконних наказів, розпоряджень чи доручень, зокрема тих, які потенційно можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;

не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом та іншої інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, крім випадків, встановлених законодавством;

неухильно дотримуватися презумпції невинуватості.

3. Принцип професіоналізму:

знати законодавство у сфері службової діяльності, прав людини, завдань підрозділу та своїх службових обов'язків;

сумлінно, відповідально, компетентно, об'єктивно та неупереджено виконувати свої службові обов'язки, принципово та вимогливо ставитися до себе та колег, поважати їх права і законні інтереси;

фахово взаємодіяти з громадянами, державними органами, підприємствами, установами, організаціями, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями;

постійно підвищувати рівень професійних умінь, знань і навичок;

утримуватися від дій, що можуть нанести шкоду іміджу України та репутації СБУ, військовослужбовцям СБУ;

дотримуватися встановленого протоколу під час заходів міжнародного співробітництва.

4. Принцип доброчесності та порядності:

бути чесним та добропорядним;

усвідомлювати, що служба в СБУ не сумісна з корупцією, отриманням неправомірної вигоди, зловживанням службовим становищем, перевищенням службових повноважень, порушенням установлених правил доброчесної поведінки;

не використовувати службове становище в особистих (приватних) інтересах чи в неправомірних особистих інтересах інших осіб;

дотримуватись вимог та обмежень, встановлених законодавством для військовослужбовців СБУ;

інформувати безпосереднього начальника (керівника) про наявність конфлікту інтересів, порушення вимог фінансового контролю, обставини, що унеможливають подальшу військову службу в СБУ або перебування на займаній посаді.

5. Принцип незалежності:

не допускати неправомірного втручання у діяльність військовослужбовців СБУ під час виконання службових обов'язків;

самостійно оцінювати правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та наслідки їх виконання.

6. Принцип персональної відповідальності:

якісно та ефективно виконувати службові обов'язки;

приймати своєчасні й ефективні рішення, вживати необхідні заходи для їх реалізації, відповідати за них;

раціонально і дбайливо користуватися державною власністю, майном

третіх осіб, право розпорядження яким надано для виконання службових обов'язків і лише в інтересах СБУ та за призначенням.

7. Принцип політичної нейтральності:

не допускати впливу політичних і релігійних поглядів на дії та рішення;

не демонструвати публічно політичні переконання або погляди, не організовувати та не брати участь у страйках;

дотримуватися обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законом;

не використовувати своє службове становище в політичних цілях у будь-який спосіб.

8. Принцип корпоративної культури:

примножувати кращі традиції колективу та СБУ;

застосовувати державну мову, постійно підвищувати рівень володіння нею;

дотримуватися високої культури спілкування, уникати проявів недобррозичливого ставлення один до одного, поєднувати об'єктивну критику недоліків у роботі колег з повагою, толерантністю, стриманістю та ввічливістю до них;

підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат в колективі, утримуватися від будь-яких дій, які можуть негативно вплинути на авторитет колективу чи військовослужбовців СБУ;

дотримуватися при виконанні службових обов'язків стилю в одязі з урахуванням місця, часу та характеру діяльності, обставин, що обумовлюють службову необхідність, зокрема під час здійснення оперативно-розшукових, контррозвідувальних та інших заходів.

9. Принцип професійної етики:

проявляти стриманість, доброзичливість, відкритість, уважність і ввічливість, не використовувати ненормативну лексику та підвищену інтонацію, формувати в суспільстві повагу до СБУ і готовність до співпраці;

не допускати принизливих коментарів щодо зовнішнього вигляду, віку, статі, сімейного стану або віросповідання колег, поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег, членів їх сімей, близьких осіб;

утримуватися від поширення інформації, зокрема розміщення коментарів на вебсайтах і в соціальних мережах, що можуть завдати шкоди репутації СБУ та іміджу України;

не вживати під час виконання службових обов'язків спиртних напоїв, наркотичних та/або психотропних речовин, за винятком лікарських засобів за призначенням лікаря;

дотримуватися внутрішнього службового розпорядку, використовувати службовий час лише для виконання службових обов'язків.

10. Принцип гендерної рівності:

дотримуватися правил і норм поведінки щодо гендерної рівності;

уникати гендерних стереотипів;

сприяти створенню в колективі належних умов гендерної рівності;

не допускати проявів сексуальних домагань у будь-якій формі [32].

Правила етичної поведінки поліцейських

Затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України 09.11.2016 № 1179 Ці Правила є узагальненим зібранням професійно-етичних вимог щодо правил поведінки поліцейських та спрямовані на забезпечення служіння поліції суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку на засадах етики та загальнолюдських цінностей. Правила поширюються на всіх поліцейських, які проходять службу в Національній поліції України (далі – поліція). Дотримання вимог цих Правил є обов'язком для кожного поліцейського незалежно від займаної посади, спеціального звання та місцеперебування. Під час виконання службових обов'язків поліцейський повинен:

неухильно дотримуватися положень Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги

поліцейського;

професійно виконувати свої службові обов'язки, діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені Конституцією, законами України, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, міжнародними договорами України, а також цими Правилами;

поважати і не порушувати права та свободи людини, до яких, зокрема, відносяться права: на життя; на повагу до гідності; на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла; на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; на свободу світогляду і віросповідання; володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; на мирні зібрання; на свободу пересування, вільний вибір місця проживання; інші права, які передбачені Конституцією та законами України, міжнародними договорами України;

у кожному окремому випадку обирати той захід з-поміж заходів, передбачених законодавством України, застосування якого призведе до настання найменш негативних наслідків;

неухильно дотримуватись антикорупційного законодавства України, обмежень, пов'язаних зі службою в Національній поліції України, визначених Законами України «Про Національну поліцію», «Про запобігання корупції» та іншими актами законодавства України;

виявляти повагу до гідності кожної людини, справедливо та неупереджено ставитися до кожного, незважаючи на расову чи національну приналежність, мову, стать, вік, віросповідання, політичні чи інші переконання, майновий стан, соціальне походження чи статус, освіту, місце проживання, сексуальну орієнтацію або іншу ознаку, не допускати дискримінації в будь-якій формі;

поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи в населення повагу до поліції і готовність співпрацювати;

контролювати свою поведінку, почуття та емоції, не дозволяючи

особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на прийняття рішень та службову поведінку;

мати охайний зовнішній вигляд, бути у встановленій формі одягу;

дотримуватися норм ділового мовлення, не допускати використання ненормативної лексики;

зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможлиблюють його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Під час виконання службових обов'язків поліцейському заборонено:

сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання;

допускати будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками, дискримінацію в будь-якій формі;

використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність, висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження в політичних або особистих цілях;

розголошувати та використовувати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, у тому числі після припинення служби в поліції, крім випадків, визначених законом;

знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак (жетон), а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню за допомогою технічних засобів, крім випадків, коли поліцейський

виконує службові обов'язки в режимі секретності в установленому законодавством України порядку;

перебувати на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння, уживати тютюнові вироби під час безпосереднього виконання службових обов'язків і в невстановленому місці.

Поліцейський повинен дотримуватись субординації у стосунках з колегами, з повагою ставитись до старших за віком.

Поліцейський не має права обмежувати свободу людини, крім як на підставах та в порядку, визначених законом.

Поліцейський зобов'язаний пояснити затриманій особі зрозумілою для неї мовою підстави для затримання та права затриманої особи, надати можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, а також повідомити про факт затримання третій особі, яку повинна обрати затримана особа.

Поліцейський повинен забезпечити затриманому надання медичної допомоги за необхідності.

Поліцейський не повинен піддавати катуванню затриманих осіб, допускати жорстоке, нелюдське або таке, що принижує людську гідність, ставлення до них.

Поліцейський повинен забезпечити людське ставлення та повагу до затриманої особи.

Поліцейський може застосувати заходи поліцейського примусу до затриманої особи лише у передбачених законом випадках, з дотриманням вимог законності, необхідності, пропорційності та ефективності заходу.

Поліцейський виконує свої службові обов'язки в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямовує свою діяльність на задоволення їхніх потреб.

Незалежно від посади чи звання у відносинах із населенням поліцейський

зобов'язаний:

бути тактовним та доброзичливим;

висловлювати вимоги чи зауваження, що стосуються особи, у ввічливій та переконливій формі;

надати можливість особі висловити власну думку;

до всіх потерпілих від злочинів або інших правопорушень проявляти повагу, охороняти їх безпеку та право на невтручання в особисте життя.

За будь-яких обставин і відносно будь-якої людини як у робочий, так і в неробочий час поліцейський зобов'язаний дотримуватися норм професійної етики.

При зверненні до особи поліцейському заборонено бути зверхнім, погрожувати, іронізувати, використовувати ненормативну лексику та допускати дискримінацію в будь-якій формі.

Поліцейський повинен бути коректним та не повинен допускати застосування насильства чи інших негативних дій щодо членів суспільства, а також, незважаючи на провокації, повинен залишатися об'єктивним.

З метою зменшення кількості випадків застосування поліцейських заходів примусу поліцейський повинен проявляти розсудливість, відкритість, почуття справедливості, володіти комунікативними навичками (переконання, ведення переговорів тощо), а в необхідних випадках мати керівні та організаційні якості [29].

Правила професійної етики працівників Бюро економічної безпеки України

Затверджено Наказом Бюро економічної безпеки України 30 червня 2022 року № 129 1. Ці Правила встановлюють основні моральні та професійно-етичні принципи та вимоги до поведінки гласних та негласних штатних працівників, які мають спеціальні звання БЕБ, та осіб, які уклали трудовий договір з БЕБ та його територіальними управліннями (далі – працівники), якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх посадових

(службових) обов'язків.

Ці Правила ґрунтуються на положеннях Конституції України, Закону України «Про запобігання корупції», Закону України «Про Бюро економічної безпеки України». Правила розроблено з метою запровадження етичних стандартів поведінки працівників, сумлінного, чесного та професійного виконання ними посадових (службових) обов'язків, формування бездоганної репутації БЕБ, недопущення вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, формування у працівників неприйняттого ставлення до корупції.

Кожен працівник ознайомлюється зі змістом цих Правил. За результатами ознайомлення з цими Правилами працівник підписує повідомлення про виконання вимог цих Правил за формою, наведеною у додатку до цих Правил, який долучається до особової справи працівника.

Працівник має дотримуватися встановлених цими Правилами основних моральних та професійно-етичних принципів, дбати про власну репутацію, поважати честь та гідність інших працівників, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, утримуватись від вчинення дій, заяв чи вчинків, що компрометують його самого, колег, інших осіб з якими взаємодіє працівник, а також компрометують БЕБ та державу в цілому.

Керівники структурних підрозділів БЕБ та територіальних управлінь, їх заступники, у разі виявлення чи отримання повідомлення про порушення або недотримання цих Правил підлеглими працівниками, у межах компетенції відповідно до законодавства зобов'язані вжити заходів щодо невідкладного припинення виявленого порушення та усунення його наслідків.

Дотримання вимог цих Правил працівниками враховується під час проведення щорічного оцінювання результатів їх службової діяльності, проходження стажування, складання характеристики та під час розгляду питання щодо накладення дисциплінарних стягнень за вчинення дисциплінарних правопорушень та застосування заохочень до працівників.

Принципи професійної етики працівників

1. Принцип патріотизму:

чесно служити і бути вірним народу України;
формувати позитивний імідж БЕБ та держави;
поважати державні символи України;
використовувати державну мову під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків.

2. Принцип верховенства права та законності:

керуватись під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, постановами Верховної Ради України, Законом України «Про запобігання корупції», Законом України «Про Бюро економічної безпеки України», іншими законами та нормативно-правовими актами, організаційно-розпорядчими документами БЕБ, положеннями про структурні підрозділи та посадовою інструкцією (службовими обов'язками);

утримуватись від виконання незаконних розпоряджень чи доручень, у тому числі тих, які потенційно можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

3. Принцип політичної нейтральності та позапартійності:

не допускати впливу політичних та релігійних поглядів на дії та рішення;
відмовитися від публічної демонстрації політичних поглядів;
дотримуватися обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законодавством України;

не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків;

не брати участь у створенні і діяльності політичних партій, не бути членом політичної партії;

не організовувати та не брати участь у страйках.

4. Принцип доброчесності:

бути чесним та добропорядним, не допускати переваг приватного інтересу над публічним під час виконання посадових (службових) обов'язків;

використовувати своє службове становище лише для виконання своїх посадових (службових) обов'язків і доручень керівників, наданих на підставі та на умовах повноважень, передбачених законами та іншими нормативно-правовими актами;

не використовувати службове становище в особистих (приватних) інтересах чи в неправомірних особистих інтересах інших осіб, у тому числі не використовувати свій статус та інформацію про місце роботи з метою одержання неправомірної вигоди, пільг, переваг для себе чи інших осіб;

не допускати виникнення реального конфлікту інтересів, порушення вимог фінансового контролю, повідомляти безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів, дотримуватись вимог і обмежень, встановлених для працівників Законами України «Про запобігання корупції» та «Про Бюро економічної безпеки України»;

не розголошувати та не використовувати інформацію, що стала відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, у тому числі після припинення своєї діяльності (крім випадків, установлених законом);

не надавати будь-яких переваг і не виявляти прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, громадських і релігійних організацій;

раціонально і дбайливо використовувати державну власність, постійно підвищувати ефективність її використання;

не використовувати державне майно в особистих цілях.

5. Принцип прозорості та підзвітності:

забезпечувати відкритість та доступність інформації про діяльність працівників, крім випадків, визначених Конституцією, законами України та іншими нормативно-правовими актами;

надавати фізичним і юридичним особам своєчасну, достовірну інформацію

відповідно до законодавства України;

оприлюднення інформації та виступи працівників в засобах масової інформації здійснюється уповноваженим Директором БЕБ підрозділом або за його погодженням.

6. Принцип оперативності: своєчасно, точно, результативно і відповідально виконувати посадові (службові) обов'язки, накази БЕБ, розпорядження та доручення керівників, наданих на підставі та у межах їх повноважень.

7. Принцип незалежності від інших, крім державних інтересів:

не допускати неправомірного втручання у діяльність працівників під час виконання посадових (службових) обов'язків у межах своєї компетенції;

діяти виключно в інтересах держави.

8. Принцип неупередженості: виконувати посадові (службові) обов'язки та приймати рішення об'єктивно і виважено.

9. Принцип пріоритетності прав, свобод і інтересів фізичних та юридичних осіб:

поважати честь, гідність, права, свободи, законні інтереси, репутацію осіб з якими здійснюється взаємодія під час виконання посадових (службових) обов'язків;

сприяти реалізації прав і законних інтересів громадян, об'єднань громадян та інших юридичних осіб;

не порушувати права, свободи та законні інтереси людини і громадянина, об'єднань громадян, інших юридичних осіб, не допускати свавілля або байдужості до їхніх правомірних дій та вимог;

неухильно дотримуватись принципу презумпції невинуватості.

10. Принцип персональної відповідальності кожного працівника: якісно та ефективно виконувати посадові (службові) обов'язки, виявляти ініціативу, дотримуватись законодавства, завдань та повноважень свого підрозділу, постійно підвищувати свій професійний рівень, знання, удосконалювати свої

вміння та навички відповідно до функцій і завдань займаної посади.

11. Принцип конфіденційності: не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала відома працівнику в процесі службової діяльності, крім випадків, встановлених законом.

12. Принцип субординації:

підпорядкування своєму безпосередньому керівнику або особі, яка виконує його обов'язки, виконання письмових та усних доручень керівника, виданих в межах його повноважень, та дотримання встановлених строків виконання таких доручень;

повідомляти безпосереднього керівника про доручення, отримані від керівника вищого рівня;

у разі виникнення сумніву щодо законності виданого керівником доручення працівник повинен вимагати його письмового підтвердження, після отримання якого зобов'язаний виконати таке доручення, за виключенням явно незаконного доручення. Одночасно з виконанням такого доручення у письмовій формі повідомити про нього керівника вищого рівня.

13. Принцип дисциплінованості та гідної поведінки:

вчасно прибувати на робоче місце та дотримуватись правил етикету, належного зовнішнього вигляду, внутрішнього трудового розпорядку БЕБ, вимог з організації охорони та пропускну режиму на території БЕБ;

використовувати робочий час лише для виконання завдань і функцій передбачених посадовими (службовими) обов'язками;

поважати гідність, та приватне життя інших осіб;

дотримуватися культури спілкування (не допускати використання нецензурної лексики, підвищеної інтонації);

уникати конфліктів у стосунках з громадянами, керівниками, колегами та підлеглими;

підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі,

утримуватись від будь-яких дій, зокрема поширення інформації, яка компрометує, принижує професійну гідність і авторитет колективу чи окремих працівників;

не допускати під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі чи негативно вплинути на репутацію працівників;

не вживати під час виконання посадових (службових) обов'язків, під час перебування на службі, у тому числі, у робочих кабінетах, спиртні напої, наркотичні та/або психотропні речовини, за винятком лікарських засобів за призначенням лікаря;

керівники всіх рівнів не повинні віддавати накази, доручення, вказівки, примушувати або просити підлеглих працівників використовувати робочий час для виконання інших дій, ніж ті, які потрібні для виконання посадових (службових) обов'язків;

одяг працівників повинен відповідати місцю, часу та характеру діяльності, ураховуючи обставини, обумовлені службовою необхідністю, зокрема під час здійснення оперативно-розшукових та інших прихованих заходів.

14. Принцип неприпустимості корупції:

суворо дотримуватись обмежень та заборон, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких проявів корупції та пов'язаних з корупцією дій;

вживати всіх можливих та необхідних заходів щодо недопущення виникнення реального конфлікту інтересів, утримуватися від вчинення дій чи прийняття рішень в умовах наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів [30].

Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів

Затверджено всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017 Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів (далі – Кодекс) визначає основні принципи, моральні норми та правила прокурорської етики, якими повинні

керуватися прокурори при виконанні своїх службових обов'язків та поза службою.

Завданнями Кодексу є:

- забезпечення компетентного та ефективного здійснення прокурорами своїх професійних обов'язків на підставі додержання принципів верховенства права, законності, справедливості, неупередженості, визначення морально-етичних стандартів внутрішньої та зовнішньої комунікації;
- підвищення авторитету органів прокуратури та сприяння зміцненню довіри громадян до них;
- створення умов для розвитку у прокурорів почуття справедливості, відповідальності, відданості справі, додержання загальнолюдських моральних цінностей, запобігання проявам корупції;
- формування принципової морально-правової позиції у взаєминах з громадянами, колегами, керівниками та підлеглими.

Дія Кодексу за колом осіб

Дія цього Кодексу поширюється на прокурорів органів прокуратури України.

Правове регулювання відносин у сфері професійної етики та поведінки прокурорів

Правову основу регулювання відносин у сфері професійної етики та поведінки прокурорів становлять Конституція України, закони України "Про прокуратуру", "Про захист суспільної моралі", "Про запобігання корупції", "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" та інше законодавство, що стосується діяльності органів прокуратури, накази Генерального прокурора та цей Кодекс.

Нормативною базою у цій сфері є також міжнародно-правові документи, в тому числі Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і рішення Європейського Суду з прав людини, Керівні принципи ООН щодо ролі прокурорів, прийняті на Восьмому конгресі ООН у 1990 році, Стандарти

професійної відповідальності та виклади основних обов'язків і прав прокурорів, ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів у 1999 році, Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи), ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн – членів Ради Європи у 2005 році, та інші.

Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів:

Професійна діяльність прокурорів ґрунтується на принципах:

- верховенства права та законності;
- поваги до прав і свобод людини і громадянина, недопущення дискримінації;
- незалежності та самостійності;
- політичної нейтральності;
- презумпції невинуватості;
- справедливості, неупередженості та об'єктивності;
- професійної честі і гідності, формування довіри до прокуратури;
- прозорості службової діяльності, конфіденційності;
- утримання від виконання незаконних наказів та вказівок;
- недопущення конфлікту інтересів;
- компетентності та професіоналізму;
- доброчесності, зразковості поведінки та дисциплінованості;
- поваги до незалежності суддів.

Основні вимоги до професійної поведінки прокурора

Верховенство права та законність

Професійна діяльність прокурора має ґрунтуватися на неухильному дотриманні конституційних принципів верховенства права та законності.

При здійсненні повноважень він зобов'язаний діяти відповідно до закону, своєчасно вживати вичерпних заходів для їх належного виконання.

Повага до прав і свобод людини і громадянина, недопущення дискримінації

При виконанні службових обов'язків прокурор має поважати права та свободи людини і громадянина відповідно до вітчизняних та міжнародних правових норм, усвідомлюючи, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Прокурор повинен ставитися до людей справедливо, уважно, доброзичливо, згідно із загальнолюдськими принципами моралі, не допускаючи дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Незалежність та самостійність

При виконанні службових обов'язків прокурор має бути незалежним від будь-якого впливу, тиску чи втручання в його професійну діяльність, у тому числі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, зобов'язаний активно, у визначений законодавством спосіб протистояти спробам посягання на його незалежність.

У прийнятті конкретних рішень він повинен бути самостійним, керуватися вимогами закону, морально-етичними принципами професії, відмежовуватися від будь-яких корисливих та приватних інтересів, політичного впливу, тиску з боку громадськості та засобів масової інформації.

Політична нейтральність

Прокурори зобов'язані при виконанні своїх службових повноважень дотримуватися політичної нейтральності, уникати демонстрації у будь-якому вигляді власних політичних переконань або поглядів, не використовувати свої службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків.

Презумпція невинуватості

Прокурор має керуватися принципом презумпції невинуватості на всіх етапах кримінального провадження. Він повинен враховувати всі обставини

незалежно від того, свідчать вони проти підозрюваного (обвинуваченого) чи на його користь, вживати заходів для гарантування права особи на справедливий судовий розгляд.

Прокурор має бути переконаний, що всі проведені слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії та зібрані докази дають достатні підстави для звинувачення особи у вчиненні кримінального правопорушення.

При виконанні прокурором повноважень у кримінальному провадженні поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поводженню з невинуватою особою.

Справедливість, неупередженість та об'єктивність

Прокурор зобов'язаний діяти справедливо, неупереджено, додержуючись вимог закону щодо підстав, порядку та умов реалізації повноважень прокуратури в межах її функцій. Він має бути об'єктивним у відносинах з органами влади, громадськістю та окремими особами й усвідомлювати соціальну значимість прокурорської діяльності, міру відповідальності перед суспільством.

Професійна честь і гідність. Формування довіри до прокуратури

Прокурор повинен постійно дбати про свою компетентність, професійну честь і гідність.

Своєю доброчесністю, принциповістю, компетентністю, неупередженістю та сумлінним виконанням службових обов'язків сприяти підвищенню авторитету прокуратури та зміцненню довіри громадян до неї.

У разі поширення неправдивих відомостей, які принижують його честь, гідність і ділову репутацію, за необхідності вживає заходів до спростування такої інформації, у тому числі в судовому порядку. Сприяти йому в цьому повинні керівники відповідних прокуратур.

Прозорість службової діяльності. Конфіденційність

Для забезпечення прозорості службової діяльності прокурор не має права

відмовляти фізичним чи юридичним особам у своєчасному наданні повної і достовірної інформації довідкового характеру, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання.

Прокурор зобов'язаний не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала йому відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом.

Утримання від виконання незаконних наказів та вказівок

Прокурор, незважаючи на приватні інтереси, повинен утримуватися від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону.

Він не зобов'язаний виконувати накази та вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумнів у законності, якщо вони не надані у письмовій формі, а також явно злочинні накази або вказівки.

У разі виникнення сумніву щодо законності наказу або вказівки прокурора вищого рівня він має право звернутися до Ради прокурорів України з повідомленням про загрозу його незалежності.

Недопущення конфлікту інтересів

Прокурор повинен вживати всіх можливих заходів щодо недопущення виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів, повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли він дізнався чи повинен був дізнатися про наявність у нього реального чи потенційного конфлікту інтересів, безпосереднього керівника.

Прокурор, який обіймає адміністративну посаду, не може прямо чи опосередковано спонукати підлеглих або інших прокурорів до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності на користь своїх приватних інтересів або інтересів третіх осіб.

У разі виникнення конфлікту інтересів прокурор зобов'язаний діяти відповідно до вимог законодавства.

Компетентність та професіоналізм

Прокурор повинен здійснювати службові повноваження сумлінно, компетентно, вчасно і відповідально.

Постійно підвищувати свій загальноосвітній та професійний рівень, культуру спілкування, виявляти ініціативу, відповідальне ставлення та творчий підхід до виконання своїх службових обов'язків, фахово орієнтуватися у чинному законодавстві, передавати власний професійний досвід колегам.

Він має усвідомлювати, що його діяльність оцінюється з урахуванням рівня підготовки, знання законодавства, компетентності, ініціативності, комунікативних здібностей, здатності вчасно і якісно виконувати службові обов'язки та завдання.

Доброчесність, зразковість поведінки та дисциплінованість

При виконанні службових обов'язків прокурор має дотримуватися загальноприйнятих етичних норм поведінки, бути взірцем доброчесності, вихованості і культури. Порушення службової дисципліни, непристойна поведінка є неприпустимими для прокурора і тягнуть за собою передбачену законом відповідальність.

Прокурор повинен використовувати ввірене йому службове майно бережливо та лише за призначенням.

Повага до незалежності суддів

Прокурор повинен поважати незалежність суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом.

Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Прокурор зобов'язаний своєчасно подати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у порядку, передбаченому антикорупційним законодавством.

Недопущення проявів корупції

Прокурор має суворо дотримуватись обмежень, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких проявів, які можуть створити враження корупційних, у тому числі:

- вступати у позаслужбові стосунки з метою використання службових повноважень або службового становища;
- неправомірно втручатися чи здійснювати у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, вплив на службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи суддів;

Прокурор, якому стала відома інформація про порушення вимог частини першої цієї статті іншим працівником прокуратури, зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного керівника органу прокуратури.

Вимоги до зовнішнього вигляду прокурора

Публічний характер діяльності прокурора та перебування під постійною увагою з боку суспільства покладає на нього особливі вимоги щодо відповідного зовнішнього вигляду.

Прокурор під час виконання службових обов'язків має дотримуватися ділового стилю одягу, який вирізняється офіційністю, стриманістю та акуратністю.

Основні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора

Недопущення поведінки, що може зашкодити репутації

Прокурор діє на підставі закону, неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб, на свої ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання.

Прокурору слід уникати особистих зв'язків, фінансових і ділових взаємовідносин, що можуть вплинути на неупередженість і об'єктивність виконання професійних обов'язків, скомпрометувати звання прокурора, не допускати дій, висловлювань і поведінки, які можуть зашкодити його репутації та авторитету прокуратури, викликати негативний суспільний резонанс.

Поза службою поводитися коректно і пристойно. При з'ясуванні будь-яких обставин з представниками правоохоронних і контролюючих органів не використовувати свій службовий статус, у тому числі посвідчення прокурора з метою впливу на посадових осіб.

Обмеження щодо участі прокурора у політичній діяльності

Прокурор не може належати до політичної партії, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках та залучати до них підпорядкованих працівників, публічно демонструвати свої політичні переконання.

Ставлення до релігії

Прокурор має право вільно визначати своє ставлення до релігії, брати участь у діяльності релігійних організацій, які діють на законних підставах і діяльність яких не спрямована на розпалення расової, політичної, національної та релігійної ворожнечі, не допускаючи їхнє втручання у свої службові справи.

Взаємовідносини з органами державної влади та органами місцевого самоврядування

Прокурор не повинен втручатися в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законом. Він має у межах повноважень співпрацювати з ними при виконанні своїх службових обов'язків, якщо це не суперечить принципу його незалежності.

Взаємовідносини з правоохоронними органами

У взаємовідносинах із співробітниками правоохоронних органів прокурор зобов'язаний бути компетентним, виважено та тактовно виявляти вимогливість і принциповість, що базуються на вимогах закону.

Взаємовідносини з органами судової влади

З метою забезпечення справедливого та об'єктивного правосуддя прокурор у відносинах із суддями та присяжними повинен дотримуватися взаємоповаги, усвідомлюючи важливість спільних завдань щодо утвердження в суспільстві верховенства права та законності.

Взаємовідносини з іншими учасниками судочинства

У відносинах з іншими учасниками судочинства прокурор повинен дотримуватися ділового стилю спілкування, виявляти принциповість і витримку.

Взаємовідносини із засобами масової інформації

Прокурор повинен з повагою ставитися до діяльності представників засобів масової інформації щодо висвітлення роботи органів прокуратури. Утримуватися від офіційних висловлювань, міркувань та оцінок з питань, розгляд яких не належить до його компетенції. Дотримуватися етики публічних виступів і вимог щодо надання службової та конфіденційної інформації у встановленому законом порядку. Офіційні (письмові та усні) виступи прокурора у засобах масової інформації мають бути достовірними та виваженими, зважаючи на те, що вони можуть розцінюватись як офіційна позиція прокуратури, а дискусії вестися у коректній формі, не підриваючи авторитету органів прокуратури [22].

Кодекс професійної етики працівників національного антикорупційного бюро України

Кодекс професійної етики (далі – Кодекс) – це публічний документ, який містить перелік принципів і стандартів етичної поведінки працівників Національного антикорупційного бюро України (далі – Національне бюро) при виконанні ними посадових обов’язків та в повсякденному житті. Дотримання Кодексу сприятиме запобіганню та врегулюванню можливих конфліктних ситуацій, розвитку організаційної культури, забезпеченню гарантії високої якості та ефективності роботи Національного бюро, утвердженню його позитивної репутації і, як наслідок, зростанню рівня суспільної довіри.

Працівник має дотримуватися встановлених цим Кодексом принципів і стандартів етичної поведінки, а також загальновизнаних норм моралі; дбати про власну репутацію, поважати честь і гідність інших службових та посадових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства; утримуватись від дій, заяв чи вчинків, що компрометують його самого, колег, інших осіб, з якими

взаємодіє працівник Національного бюро, державу. Дія цього Кодексу поширюється на всіх працівників Національного бюро незалежно від займаної посади. Вказані у Кодексі принципи та стандарти є бажаними для впровадження особами, які не є працівниками Національного бюро, але чия діяльність пов'язана чи може асоціюватись з діяльністю Національного бюро. Положення Кодексу є обов'язковими для виконання з моменту призначення працівника на посаду в Національному бюро. Дія Кодексу також поширюється на позаробочий час кожного працівника, виключно у випадках, передбачених цим Кодексом.

Під час прийняття рішень та вчинення дій працівник Національного бюро повинен керуватися принципами етичної поведінки, визначеними цим Кодексом. Принципи етичної поведінки, визначені в Кодексі, є основою для формування організаційної культури та ідеології Національного бюро.

Принципами етичної поведінки працівника Національного бюро є: професіоналізм; законність; чесність та порядність; незалежність; відповідальність; збалансованість; об'єктивність; політична нейтральність; прозорість та підзвітність.

Політична нейтральність. Працівник Національного бюро прагне досягнення справедливого балансу між правами та свободами особи і загальними інтересами суспільства. При виконанні посадових обов'язків та прийнятті рішень працівник Національного бюро керується об'єктивними фактами (доказами) і неупередженими професійними висновками.

Стандарти етичної поведінки працівника національного бюро визначають стиль професійної поведінки та обумовлюють механізм прийняття рішень, ґрунтуючись на принципах професійної етики працівника Національного бюро та вимогах чинного законодавства України.

Працівник національного бюро: використовує своє службове становище та подає інформацію про місце роботи, проходження служби, в тому числі шляхом пред'явлення службового посвідчення, з метою виконання службових

обов'язків чи у випадках передбачених чинним законодавством України; • не вимагає та не отримує матеріальні або інші блага, пільги та інші переваги з використанням службового становища; утримується від одержання кредитів, позичок, допомоги, чи придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням пільг чи переваг, які не доступні іншим особам за рівних умов, не передбачені законодавством або на які працівник Національного бюро не має права. Не надає необґрунтованих переваг фізичним або юридичним особам шляхом прийняття управлінських рішень. Не сприяє фізичним чи юридичним особам у здійсненні ними підприємницької та іншої діяльності з використанням посадового становища. Не втручається у діяльність державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконанню ними своїх повноважень чи спонукання до прийняття неправомірних рішень з використанням службового становища. Здійснюючи приховану діяльність (оперативно-розшукова діяльність, негласні слідчі (розшукові) дії) неухильно дотримується прав і свобод людини та юридичних осіб, принципів пропорційності (збалансованості), законності, відповідальності, необхідності та етичності. Знищує відомості, які стосуються особистого життя, честі, гідності людини, ділової репутації юридичної особи, одержані внаслідок прихованої діяльності, якщо вони не містять інформації про вчинення заборонених законом дій. Одержує докази виключно у спосіб, передбачений чинним законодавством України; не застосовує для одержання інформації технічні засоби, психотропні, хімічні та інші речовини, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу. Зобов'язаний за першої можливості повідомити Директора Національного бюро та спеціально уповноважений підрозділ про затримання, арешт, повідомлення про підозру або притягнення його до кримінальної чи адміністративної відповідальності. Повідомляє безпосереднього керівника та спеціально уповноважений підрозділ Національного бюро про наявність судимості у будь-кого з близьких осіб, перелік яких наведено у Законі України «Про запобігання корупції», у разі

отримання такої інформації. Негайно повідомляє Директора Національного бюро та спеціально уповноважений підрозділ Національного бюро про протиправні дії чи бездіяльність, іншого працівника Національного бюро.

Дотримується високої культури спілкування та проявляє стриманість у висловлюваннях, уникаючи вживання нецензурної лексики та підвищеної інтонації. Не допускає проявів свавілля або байдужості до правомірних вимог фізичних та юридичних осіб. Не провокує колег та інших осіб, з якими він взаємодіє, на агресію чи інші прояви девіантної поведінки. Уникає спроб спровокувати його девіантну поведінку з боку колег та інших осіб з якими він взаємодіє. У разі свідомої провокації на свою адресу повідомляє свого безпосереднього керівника та уповноважений підрозділ

Працівник національного бюро: виконує посадові обов'язки відповідально, з метою реалізації завдань, покладених на Національне бюро; • взаємодіє з громадянами, колегами та іншими особами на принципах поваги, довіри, доброзичливості, дбаючи про ділову репутацію й авторитет Національного бюро. вживає заходів для попередження неетичної поведінки колег та інших осіб, з якими взаємодіє під час виконання посадових обов'язків, будучи зразком для наслідування; приймає рішення та впроваджує їх відповідно до цілей та завдань Національного бюро, є відповідальним за дії або бездіяльність підлеглих працівників в рамках здійснення ними посадових обов'язків; неухильно дотримується законодавства про права і свободи людини. Працівник національного бюро: утримується від надання чи позбавлення переваг або створення умов для цього по відношенню до будь-яких осіб, груп осіб за ознаками статі, раси, національної приналежності, мови, походження, майнового і посадового становища, місця проживання, віросповідання, професії, належності до громадських об'єднань та за іншими ознаками, а також будь-яким юридичним особам, якщо інше не передбачено чинним законодавством України; утримується від демонстрації особистих політичних поглядів та ставлення до політичних сил, партій, блоків, не допускає їх впливу

на виконання покладених на нього обов'язків; не бере участь у створенні чи діяльності політичних партій, не може організовувати або брати участь у страйках; не може бути повіреним третіх осіб у справах Національного бюро; у жодному разі не використовує повноваження Національного бюро, його майно чи працівників у партійних, групових чи особистих інтересах; виконує посадові обов'язки та приймає рішення відповідно до Присяги, об'єктивно, виважено, збалансовано та з урахуванням усіх обставин, не піддаючись незаконному впливу; при здійсненні досудового розслідування, неухильно дотримується принципу презумпції невинуватості; при здійсненні досудового розслідування враховує усі об'єктивні обставини та факти (докази) незалежно від того, свідчать вони проти підозрюваного (обвинуваченого) чи на його користь [21].

Правила професійної етики працівників Державного бюро розслідувань

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань
від 15 січня 2021 року
протокол №2

Наказ
Державного бюро розслідувань
«15.01.2021 року № 10

Правила професійної етики працівників Державного бюро розслідувань.

1. Загальні положення

1.1. Правила професійної етики у Державному бюро розслідувань (далі – Правила) встановлюють основні принципи, моральні норми, загальні вимоги до етичної поведінки працівників Державного бюро розслідування та його територіальних управлінь (далі – ДБР) – осіб рядового та начальницького складу, державних службовців та працівників, що працюють за трудовими договорами у ДБР (далі – працівники ДБР), якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків.

1.2. Правила базуються на положеннях Конституції України, міжнародних договорів та угод, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законами України, зокрема у сфері запобігання корупції, а також таких, що регулюють етичні правила та професійну етику працівника ДБР.

1.3. Правила розроблені з метою впровадження високих етичних стандартів поведінки працівників ДБР, добросовісного, чесного та професійного виконання ними посадових обов'язків, формування позитивної репутації ДБР, а також для запобігання та врегулювання конфліктних ситуацій, недопущення вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, формування у працівників ДБР нетерпимості до корупції та сприяння зростанню суспільної довіри до ДБР.

1.4. Дія Правил поширюється на всіх без винятку працівників ДБР незалежно від займаної посади.

У позаробочий час дія Правил поширюється на працівників ДБР виключно у випадках, визначених цими Правилами.

1.5. При прийнятті на роботу до ДБР, а також з дати введення Правил в дію (для чинних працівників ДБР) кожен працівник ДБР зобов'язаний ознайомитися із вимогами Правил та підписати відповідне повідомлення, яке долучається до особової справи працівника ДБР.

Положення Правил є обов'язковими для виконання з дати призначення особи на посаду до ДБР.

1.6. Працівник ДБР має дотримуватися встановлених цими Правилами принципів етичної поведінки, а також загальнолюдських норм моралі, діяти про власну репутацію, поважати честь і гідність інших службовців та посадовців

власну репутацію, поважати честь і гідність інших службовців та посадовців осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, утримуватися від дій, які чи вчинили, що компрометують його самого, колег, інших осіб, з якими високодіє працівник ДБР, а також компрометують ДБР та державу.

1.7. Дотримання вимог Правил працівниками ДБР оцінюється та враховується їх керівництвом як обов'язковий елемент трудової та службової дисципліни.

1.8. Керівники структурних підрозділів ДБР та директори територіальних управлінь ДБР, їх заступники у разі виявлення чи отримання повідомлення про порушення або недотримання Правил підпорядкованими працівниками у межах компетенції відповідно до законодавства зобов'язані жорстко заохочувати негайного припинення виявленого порушення, усунення його наслідків, терміново інформувати про такі факти підрозділ внутрішнього контролю.

2. Принципи професійної етики працівників ДБР

Під час прийняття рішень та вчинення дій у межах посадових (службових) повноважень працівник ДБР повинен керуватися принципами професійної етики, визначеними цими Правилами.

2.1. Принцип законності

Працівник ДБР зобов'язаний діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Працівник ДБР зобов'язаний дотримуватися та керуватися під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків Конституцією України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постановами Верховної Ради України, законами України «Про Державне бюро розслідувань», «Про запобігання корупції», іншими законодавчими актами, що регулюють сферу його службової діяльності, організаційно-розпорядчими документами ДБР, положеннями про структурні підрозділи та посадовою інструкцією (службовими обов'язками), своєчасно і точно виконувати накази ДБР, доручення та вказівки керівників, надані на підставі та у межах їх повноважень.

Під час прийняття рішень у ситуаціях, які потенційно можуть призвести до скоєння корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, працівник ДБР має покладатися виключно на офіційні роз'яснення з питань застосування положень відповідних нормативно-правових актів.

2.2. Принцип утримання від виконання незаконних наказів та наказів

Працівник ДБР зобов'язаний утримуватися від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону. Правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливість виконати, що буде заподіяно у разі виконання таких рішень чи доручень, працівник ДБР оцінює самостійно.

Працівник ДБР у разі виникнення з нього сумніву щодо законності вказаного керівництвом наказу, доручення повинен вимагати його письмового підтвердження, після отримання якого зобов'язаний виконати такий наказ, вказівку, доручення (крім явно злочинного наказу, доручення). Одночасно з виконанням такого наказу, вказівки, доручення працівник ДБР зобов'язаний у письмовій формі повідомити про нього керівника вищого рівня та підрозділ внутрішнього контролю.

Керівник, у разі отримання вимоги працівника ДБР про надання письмового підтвердження усно наданого наказу, вказівки, доручення зобов'язаний письмово підтвердити або скасувати відповідний наказ, вказівку, доручення в односторонній формі.

У разі виступання письмового підтвердження у зазначений строк наказ, вказівка, доручення вважається скасованим.

Працівник ДБР зобов'язаний відмовитися від виконання будь-яких вказівок сторонніх осіб, що стосуються питань досудового розслідування у конкретному кримінальному провадженні і не передбачені кримінальним процесуальним законодавством, та негайно інформувати про це Директора ДБР (особу, що виконує його повноваження) (далі – Директор ДБР) або директора територіального управління ДБР (особу, що виконує його обов'язки) (далі – директор територіального управління ДБР), в якому він працює, та підрозділ внутрішнього контролю.

2.3. Принцип професіоналізму

Працівник ДБР має виконувати свої посадові (службові) обов'язки компетентно, об'єктивно й неупереджено, постійно підвищувати свій професійний рівень.

Працівник ДБР зобов'язаний знати законодавство згідно із займаною посадою, завдання підрозділу та свої посадові (службові) обов'язки, постійно удосконалювати свої знання, професійні навички і навички відповідно до функцій та завдань зайнятої посади, діяти сумісно і відповідно до засадових професійних стандартів, покращувати організацію службової діяльності.

У разі вивалення Директором ДБР, першим заступником та заступниками Директора ДБР відповідно до розподілу повноважень, керівником структурного підрозділу чи директором територіального управління, його заступниками

систематичного умисного непрофесійного ставлення до виконання посадових (службових) обов'язків або ігнорування законних вимог підлеглим працівником обов'язок таких посадових (службових) обов'язків працівника ДБР може бути перераховано з наданням оцінки його діяльності на займаній посаді.

2.4. Принцип неупередженості

Працівник ДБР повинен виконувати свої посадові (службові) обов'язки та приймати рішення об'єктивно, неупереджено, з урахуванням усіх обставин, не піддаючись незаконному впливу.

Під час здійснення досудового розслідування працівник ДБР повинен неухильно дотримуватися принципу презумпції невинуватості, враховувати всі об'єктивні обставини та докази.

Працівник ДБР має поважати права, свободи, законні інтереси, честь, гідність, репутацію осіб, з якими він взаємодіє під час здійснення посадових (службових) обов'язків.

2.5. Принцип доброчесності

Дії працівника ДБР мають бути спрямовані на недопущення превалювання приватного інтересу над публічним під час здійснення надання йому повноважень.

Працівник ДБР зобов'язаний вживати заходів щодо запобігання корупційним та іншим формам корупції: пропонуванням, дотримуватись вимог фінансового контролю.

Працівник ДБР повинен використовувати своє службове становище виключно для виконання своїх посадових (службових) обов'язків і доручень керівництва, наданих на підставі та в межах повноважень, передбачених законодавчими та нормативно-правовими актами.

Працівнику ДБР забороняється використовувати свої повноваження або своє службове становище в особистих (приватних) інтересах чи в неправомірних особистих інтересах інших осіб, у тому числі використовувати свій статус та інформацію про місте роботи з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

Працівник ДБР заборонено надання необумовлених переваг фізичним та юридичним особам шляхом прийняття управлінських рішень.

Кожен працівник ДБР при прийнятті на роботу до ДБР зобов'язаний надати письмово щодо переваг надані на доброчесності та моніторингу способу життя, яка допущається до особи справи такого працівника ДБР.

2.6. Принцип політичної неупередженості

Працівник ДБР не має права бути членом і брати участь у створенні чи діяльності політичних партій.

Працівник ДБР зобов'язаний дотримуватися принципів політичної нейтральності та політичної неупередженості.

Працівнику ДБР заборонено у будь-який спосіб використовувати своє службове становище в політичних цілях.

Працівник ДБР зобов'язаний виконувати свої посадові (службові) обов'язки неупереджено, незважаючи на особисті ідеологічні, політичні, релігійні, політичні або інші погляди, не надавати будь-яких переваг та не вживати пристрастності до окремих фізичних чи юридичних осіб, громадських, релігійних та політичних організацій.

Працівник ДБР не має права демонструвати свої політичні погляди та вживати інші дії або бездіяльність, що у будь-який спосіб може зазіхати його особисте ставлення до політичних партій і негативно впливати на імідж та довіру до ДБР або становити загрозу для конституційного ладу, територіальної цілісності і національної безпеки, для здоров'я та прав і свобод інших людей.

2.7. Принцип прозорості

Діяльність працівника ДБР є відкритою, крім випадків, визначених Конституцією, законами України, внутрішніми нормативними актами.

Виступи працівників ДБР у засобах масової інформації (письмові та усні) мають бути достовірними та виваженими, зважаючи на те, що вони можуть розцінюватися як офіційна позиція ДБР, а дискусії ведуться у коректній формі, не підірвавши авторитету ДБР.

Виступи працівників ДБР у засобах масової інформації відбуваються через підрозділ про роботи і громадськість та засобами масової інформації або за його погодженням.

2.8. Принцип відповідальності

Працівник ДБР має усвідомлювати необхідність діяти відповідно до прийнятих етичних норм, свідомо і добровільно приймати на себе моральне зобов'язання повністю підпорядкувати свою службову діяльність реалізації завдань ДБР.

Працівник ДБР має усвідомлювати потенційні ризики втрати репутації ДБР в результаті прийняття чи виконання ним (працівником ДБР) неправомірних рішень.

Працівник ДБР має приймати своєчасні й ефективні рішення та уникати непередбаченої затримки їх реалізації.

Працівник ДБР має передбачати соціальні наслідки своїх дій і вчинків.

Працівник ДБР не повинен допускати, у тому числі у повсякденній діяльності, дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію ДБР.

Працівник ДБР повинен сумлінно, компетентно, результативно і відповідально виконувати свої посадові обов'язки, проявляти ініціативу, а також не допускати ухилення від прийняття рішень та відповідальності за свої дії та рішення.

Працівник ДБР забезпечує збереження державного майна, а також майна третіх осіб, право розпорядження яким отримано завдяки виконанню посадових (службових) обов'язків, уникнення його використання з порушення інтересів ДБР та на захарактерних.

2.9. Принцип незалежності

Під час виконання посадових (службових) обов'язків у межах своїх повноважень працівник ДБР є незалежним від будь-якого впливу, тиску чи втручання у його професійну діяльність, окрім випадків, передбачених законодавством.

2.10. Принцип конфіденційності

Працівник ДБР зобов'язаний не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала йому відома у зв'язку з виконанням своїх посадових (службових) обов'язків, крім випадків, встановлених законами.

Працівник ДБР не має права поширювати відомості, які можуть нанести репутаційну шкоду ДБР.

З метою забезпечення особистої безпеки використання працівником ДБР особистих даних у соціальних мережах допускається лише за умови уникнення ідентифікації його працівничості до ДБР, якщо це не передбачено його посадовими (службовими) обов'язками.

2.11. Неупередженість конфлікту інтересів

Працівник ДБР повинен вживати всіх можливих заходів щодо недопущення виконання реального чи потенційного конфлікту інтересів, повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли він дізнався чи повинен був дізнатися про наявність у нього реального чи потенційного

конфлікту інтересів, безпосереднього керівника, а також підрозділ внутрішнього контролю.

Працівник ДБР повинен утримуватися від вчинення дій чи прийняття рішень в умовах наявності потенційного чи реального конфлікту інтересів.

Керівник працівника ДБР приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів свого підлеглого працівника протягом двох робочих днів після виявлення чи отримання повідомлення з будь-якого джерела про наявність у підлеглого особи реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Керівник працівника ДБР не може прямо чи опосередковано спонукати підлеглих до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності на користь своїх приватних інтересів або інтересів третіх осіб.

Працівник ДБР не може використовувати службові повноваження чи службове становище з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, не може займатися іншою оплачуваною роботою (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики і спорту) або підприємницькою діяльністю.

Працівник ДБР не може виступати до складу працівників, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядових рад підприємств або організацій, що мають на меті одержання прибутку.

Працівник ДБР зобов'язаний повідомити Директора ДБР та підрозділ внутрішнього контролю про бізнесові особи, які працюють у ДБР, кою їх визначено Законом України «Про запобігання корупції».

2.12. Неупередженість провітрів корупції

Працівник ДБР має суворо дотримуватись обмежень, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких провітрів, які можуть створити враження корупційних, у тому числі:

1) використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з ним можливості, що можуть уможливити існування приватного інтересу, у тому числі з метою одержання неправомірної вигоди для себе або інших осіб;

2) неправомірно втручатися чи здійснювати у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, вплив на службову діяльність іншого працівника ДБР, службових, посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи судів.

Працівник ДБР не може:

1) безпосередньо або через інших осіб вимагати, одержувати неправомірну вигоду або погрожувати для себе чи близьких осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку із виконанням посадових (службових) обов'язків;

2) приймати рішення на користь особи, від якої він чи його близькі отримали неправомірну вигоду або подарунок, оскільки рішення вважатиметься таким, що прийняте в умовах конфлікту інтересів;

3) використовувати службові повноваження або службове становище з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

Під час виконання посадових (службових) обов'язків працівник ДБР може приймати лише ті подарунки, які відповідають загальнозаконним укладенням про гостинність, якщо їхня вартість не перевищує одну мінімальну зарплату, встановлену на день прийняття подарунка, одержуючи, а суму вартості таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для призначеної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунок.

Невідкладно, але не пізніше наступного робочого дня, працівник ДБР повинен письмово повідомити свого безпосереднього керівника та підрозділ внутрішнього контролю про факт вилучення у службовому провадженні чи отриманні майна, що може бути неправомірною вигодою, подарунком; за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію щодо неправомірної вигоди або подарунка, заучувати свідоцтво про складання акта про факт вилучення у службовому провадженні чи отриманні майна, що може бути неправомірною вигодою, подарунком.

2.13. Принцип дисциплінованості

Працівник ДБР має використовувати робочий час виключно для виконання завдань і функцій, передбачених його посадовими (службовими) обов'язками.

Керівник не повинен заохочувати, піддавати наказам, дорученням, вказівкам, примусувати або просяти підлеглих використовувати робочий час для виконання інших дій, ніж ті, які потрібні для виконання посадових (службових) обов'язків.

Під час виконання своїх посадових (службових) обов'язків працівник ДБР зобов'язаний дотримуватись загальнозаконних етичних норм поведінки, не допускати використання нецензурної лексики, підвладної інтонації.

Працівнику ДБР під час виконання посадових (службових) обов'язків та під час перебування в службових приміщеннях (на території) ДБР забороняється вживати алкогольних напоїв, наркотичні засоби або психотропні речовини, та вживати підакційних засобів (за призначенням лікаря).

Працівник ДБР має дбати про авторитет ДБР, а також про позитивну репутацію ДБР, що передбачає дотримання громадської етикету, належного зовнішнього вигляду, забезпечення високої якості роботи, встановленого внутрішнього (службового) службового розпорядку.

Окремі повинні відомити вісімо, часу і характеру діяльності працівника відповідного органу, ураховуючи обставини, обумовлені службовою необхідністю, зокрема під час здійснення оперативно-розшукових та інших проваджених завдань.

3. Відповідальність працівників ДБР за порушення Правил

3.1. Персональна відповідальність за дотримання Правил покладається на кожного працівника ДБР.

3.2. Відповідно до Закону України «Про Державне бюро розслідувань» працівник ДБР за своїм пропонуванням дії чи бездіяльність несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність.

3.3. Інформація про порушення Правил може бути підставою для здійснення перевірки на доброчесність та моніторингу способу життя такого працівника ДБР та/або проведення службового розслідування.

3.4. Відповідальність службової діяльності працівника ДБР Правилом вживається під час складання характеристик, проведення щорічного оцінювання результатів службової діяльності (для державних службовців), уніфіковані процесуальні статистики та під час розгляду питань щодо накладення дисциплінарних стягнень за вчинення дисциплінарних правопорушень.

3.5. Працівник ДБР, якому стала відома інформація про порушення Правил іншим працівником ДБР, зобов'язаний негайно письмово повідомити про це підрозділ внутрішнього контролю ДБР.

3.6. Уникнення підрозділу з контролю за дотриманням працівниками ДБР Правил є підрозділом внутрішнього контролю.

Голова Ради громадського контролю над ДБР
Сергій СПОСАРЕНКО

Олена ЯРА
Секретар Ради громадського контролю над ДБР

Перелічені етичні кодекси жодним чином не корелюються між журналістською роботою та правоохоронною діяльністю окрім того, що прокурор повинен з повагою ставитися до діяльності представників засобів

масової інформації щодо висвітлення роботи органів прокуратури.

Вищевказані нормативно-правові акти встановлені законодавчим органом є загальнообов'язкові для виконання та мають вищу юридичну силу гарантуючи журналістам-розслідувачам, не тільки свободу слова, особисту безпеку, а й розуміння того, що їх складна, довготривала, напружена, пов'язана інколи з ризиком для життя, здоров'я робота не має залишитись поза увагою правоохоронних органів і у разі підтвердження фактів правопорушення органи досудового розслідування обов'язково нададуть оцінку опублікованим медіаматеріалам у відповідності до чинного законодавства. Отже на державному рівні існує цілий перелік нормативно правових актів, що в свою чергу формують законодавчу базу, в якій чітко простежуються і гарантії безпечної роботи журналіста розслідувача і використання соціальних медіа правоохоронними органами в досудовому розслідуванні.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ МЕДІА, ЩО ОПРИЛЮДНЮЮТЬ РЕЗУЛЬТАТИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ

На законодавчому рівні згідно Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» журналіст визначається як творчий працівник суб'єкта у сфері медіа, який професійно збирає, одержує, створює, редагує, поширює і забезпечує підготовку інформації для медіа [9]. Статус журналіста підтверджується документом, виданим суб'єктом у сфері медіа, професійною чи творчою спілкою журналістів. Документ, що підтверджує статус журналіста, має містити найменування та вид медіа, його ідентифікатор у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа або найменування професійної чи творчої спілки, фото, прізвище, ім'я та по батькові журналіста, номер документа, дату видачі і строк його дії, підпис особи, яка видала документ.

Сьогодні в сфері журналістики існує безліч різних визначень терміну «журналістське розслідування». Однак найбільш змістовним формулюванням терміну журналістське розслідування слід вважати систематичне, поглиблене, оригінальне дослідження чи репортаж, яке часто пов'язане з розкриттям секретів або таємниць прихованих від суспільства різними методами в тому числі укриттям інформації та даних щодо питань соціальної справедливості та підзвітності. Також у колі медійників журналістське розслідування розглядається як ексклюзивність [журналістського](#) матеріалу на важливу тему, що може мати широкий суспільний резонанс, при цьому існують особи або структури, які намагаються приховати інформацію стосовно цієї теми. Основа журналістського розслідування полягає у здобуванні і використанні незалежних джерел інформації, а також використанні методів, аналогічних тим, які

використовуються установами з слідчими повноваженнями. Соціальні медіа є одним із інструментів журналістів для проведення розслідувань де викривач веде та збирає докази щодо потенційних «підозрюваних». Публікації матеріалу передують ретельна перевірка. Здійснюючи розслідування, журналісти мають дотримуватися етичних принципів та норм журналістики [4].

У журналістському дослідженні зазвичай використовують такі методи:

- спостереження;
- опитування аудиторії та визначення загальної обізнаності у проблемі;
- вивчення документів та листування;
- порівняльний аналіз;
- узагальнення;
- синтез

Серед форм журналістського розслідування розрізняють:

- розслідування навколо події;
- розслідування навколо пригод;
- розслідування журнального типу;
- дослідницькі розслідування;
- розслідування-портрет;
- розслідування-документ або есе.

Розглядаючи розслідування як метод роботи журналіста, його можна охарактеризувати як такий, що об'єднує всі методи збору інформації журналістом (спостереження, інтерв'ю, аналіз документів), заснований на роботі з численними джерелами, ретельному аналізі, порівнянні, пошуку протиріч і прихованих відомостей з метою оприлюднення інформації, представляє суспільний інтерес. Практикуючі журналісти розслідувачі, визначаючи ознаки розслідування, що відрізняють його від інших жанрів, зазначають: трудомісткість і ресурсомісткість, а саме – витрати часу, людських зусиль і коштів на проведення розслідування. Розслідування можуть

потребувати іноді місяців спостережень, очікування документів, пошуку потрібних джерел інформації, всім цим можуть бути залучені велика кількість людей та потребувати значних фінансових витрат.

Необхідність високої самоорганізації журналіста, здатності планувати і концентруватися на досягненні мети. Від того наскільки журналіст точно і послідовно буде рухатися до поставленої мети, залежить час, витрачений на роботу, і ефективність розслідування. • підвищені ризики, правові та неправові, пов'язані з роботою журналіста.

Вважається, що загроза особистої безпеки журналіста та джерел інформації, інколи буває перебільшеною, оскільки професійний журналіст завжди дотримується певних правил убезпечення своєї діяльності та може суттєво мінімізувати ризики, пов'язані з його роботою у викритті правопорушників. Неспроможність (особливо початківця) журналіста розслідувача отримати доступу до необхідних джерел інформації часто пов'язана з відсутністю або з недостатньо набутими практичними навиками, невмінням користуватись доступними відкритими джерелами і банками даних. Також додатковою перешкодою у проведенні об'єктивного журналістського розслідування є обмеженість в ресурсах, часу і коштів. Журналісту зручніше і вигідніше випускати декілька новин в день, заснованих на прес-релізах, ніж тижнями збирати інформацію, аналізувати її і перевіряти, оскільки журналістське розслідування є досить клопіткою працею, що тягне за собою певну відповідальність перед суспільством [6].

З настанням незалежності в Україні розвивалась мережа осередків розслідувальної журналістики і журналістів викривачів, що займаються розслідуваннями як на місцевому так і на державному рівні у наслідок чого сформувались чіткі стандарти професії, а матеріали розслідувань стають джерелом позитивного досвіду та ідей для подальших розслідувань.

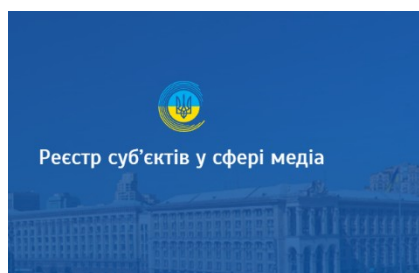
Тематика журналістських розслідувань різноманітна і широка, вона включає в себе різні аспекти людського життя. Дійсно, практично завжди,

збираючи інформацію, журналіст стикається з її неповнотою, і в абсолютній більшості випадків, розслідування прямо чи опосередковано стосуються грошей, а якщо точніше – корупції в широкому розумінні цього слова. Ще одним маркером в розумінні тематики розслідувань є твердження, що предметом журналістського розслідування, як правило, стають або порушення закону, або недосконалі і неправильно працюючі закони. Прийнято вважати, що “правила життя” придумують можновладці (правлячі еліти), які вигідні лише їм і застосовуються у власних провладних інтересах. До тем, які найбільш активно розслідують журналісти в Україні відносяться: публічні фінанси та державні закупівлі, приватизація, виділення земельних ділянок, дотримання екологічного та природоохоронного законодавства, порушення прав громадян, суспільне здоров’я, освіта, житлово-комунальне господарство та багато інших. Коли журналісти публікують вміст розслідувань на платформах соціальних мереж без обмеження аудиторії, будь-хто включаючи правоохоронні органи може отримати доступ до розміщеної інформації без дозволу суду та використовувати матеріал на власний розсуд [4].

Журналістських розслідування охоплюють широку «суспільноболючу» тематику, а саме: ескалація війни, незаконне збагачення, відстеження вкрадених державних коштів, зловживань владою, забруднення довкілля, погіршення стану у сфері охорони здоров’я тощо.

Серед українських медіа, що цілеспрямовано займаються викриттям правопорушників постійно публікуючи резонансні матеріали можна виокремити:

1. Bihus.Info
2. Радіо Свобода «Схеми»
3. Слідство. Інфо

Згідно інформації розміщеної на сайті Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення, станом на 17.06 2024 не можливо переглянути

реєстр суб'єктів у сфері медіа оскільки на даний час розробляється відповідне програмне забезпечення. Нижче відображено скріншот з сайту Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення із інформацією про роботу реєстру.

РЕЄСТР СУБ'ЄКТІВ У СФЕРІ МЕДІА

Національна рада веде Державний реєстр суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення відповідно до норм Закону України «Про телебачення і радіомовлення», що втратив чинність у зв'язку з ухваленням та набуттям чинності 31 березня 2023 року Закону України «Про медіа», який значно змінює вимоги до ведення Реєстру суб'єктів у сфері медіа та переліки відомостей про суб'єктів.

Існуюче програмне забезпечення, що використовувалося для ведення Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, не відповідає вимогам чинного Закону до ведення Реєстру та до структури даних щодо суб'єктів у сфері медіа.

Наразі розробляється програмне забезпечення Державної автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Реєстр суб'єктів у сфері медіа», яке передбачатиме механізми оприлюднення повних даних у відповідності до норм чинного Закону.

У повному обсязі інформація, яка передбачена ст. 68 Закону України «Про медіа», буде розміщена після розробки та впровадження відповідного програмного забезпечення.

Додаткову інформацію можна отримати через відділ ведення Реєстру суб'єктів у сфері медіа за телефоном (044) 279-54-27

За вказаним на сторінці сайту номером телефону не вдалось в усній формі встановити чи офіційно зареєстровані нижченаведені медіа ресурси, що займаються викриттям правопорушників (проведенням журналістських розслідувань). Тому для отримання відповіді на питання: Чи працюють зазначені вище медіа?, чи зареєстровані відповідно до чинного законодавства?, чи мають ліцензію?, який напрямок роботи виконують?, було підготовлено і направлено 24.06.2024 запит на публічну інформацію до Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення з даного приводу через відповідні посилання на сайті.

Голові
Національної Ради України з питань
телебачення і радіомовлення

Про надання публічної інформації

Згідно інформації розміщеної на сайті Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення, на теперішній час не можливо переглянути реєстр суб'єктів у сфері медіа, зокрема **Bihus.Info**, «Схеми: корупція в деталях», **Сайтство.Інфо**.

Ураховуючи викладене та відповідно до статті 68 Закону України «Про медіа», прошу Вас надати публічну інформацію, щодо вказаних вище суб'єктів, а також наступну інформацію:

1. Чи працюють зараз зазначені вище медіа, чи зареєстровані відповідно до чинного законодавства?
2. Який напрямок роботи здійснюють (про що інформують громадян)?

Прошу відповідь направити на електронну пошту 0676811443@ukr.net та письмову відповідь за адресою: м. Харків, вул. Ньютонів, буд. 108, кв. 108, 61162.

24.06.2024

Володимир Діденко

НАЦІОНАЛЬНА РАДА УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

Володимир ДІДЕНКО
вул. Ньютонів, 108, кв. 108
м. Харків, 61162
0676811443@ukr.net

Напоновий паво Володимире!

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі – Нацрада) розглянула Ваш запит на інформацію від 24.06.2024 стосовно реєстру суб'єктів у сфері медіа Bihus.Info, «Схеми: корупція в деталях», Сайтство.Інфо.

Відповідно, щодо на запитання Національної ради 25.06.2024 було ухвалено рішення № 1459: зареєструвати ГРОМАДСЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ «СЛІДСТВО.ІНФО», м. Київ, суб'єктів у сфері медіа-медіа та ввести до Реєстру суб'єктів у сфері медіа (далі – Реєстр) відомості щодо реєстрації. Відповідно, станом на 25.06.2024 ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СЛІДСТВО.ІНФО», м. Київ, є реєстрованою Національною радою та відомості про суб'єктів внесені до Реєстру.

Наведемо відомості з Реєстру про зазначеного суб'єкта у сфері медіа-медіа:

Ідентифікатор медіа – R40-03691, назва медіа-медіа – «Слідство.Інфо» / «Bihus.Info», вид медіа-медіа – онлайн-медіа (IP-адреса: 185.152.212.214, доменні ім'я: bihus.info, сайтство.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); канал в YouTube (IP-адреса: 142.250.186.110, доменні IP-адреса: 142.250.0.0 – 142.251.255.255; доменні ім'я: youtube.com/@bihusinfo; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); публічна сторінка у соціальній мережі Facebook (IP-адреса: 157.240.253.35, доменні IP-адреса: 157.240.0.0 – 157.240.255.255; доменні ім'я: facebook.com/slido.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); публічна сторінка у соціальній мережі Instagram (IP-адреса: 157.240.253.174, доменні IP-адреса: 157.240.0.0 – 157.240.255.255; доменні ім'я: instagram.com/slido.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); публічна сторінка у соціальній мережі X (IP-адреса: 104.244.42.1, доменні IP-адреса: 104.244.40.0 – 104.244.47.255; доменні ім'я: twitter.com/slido.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України).

Також інформую, що станом на 25.06.2024 у Реєстрі відсутні відомості про суб'єктів у сфері медіа Bihus.Info, «Схеми: корупція в деталях» та до Національної ради не надходили документи на реєстрацію суб'єкта у сфері медіа від вищезазначених медіа.

З повагою

Голова

Ольга ГРАСІМЧУК

надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); публічна сторінка у соціальній мережі Instagram (IP-адреса: 157.240.253.174, доменні IP-адреса: 157.240.0.0 – 157.240.255.255; доменні ім'я: instagram.com/slido.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України); публічна сторінка у соціальній мережі X (IP-адреса: 104.244.42.1, доменні IP-адреса: 104.244.40.0 – 104.244.47.255; доменні ім'я: twitter.com/slido.info; реєстратор: Бабінець Анна Володимирівна; територія надання сервісу: територія України та територія поза межами державного кордону України).

Також інформую, що станом на 25.06.2024 у Реєстрі відсутні відомості про суб'єктів у сфері медіа Bihus.Info, «Схеми: корупція в деталях» та до Національної ради не надходили документи на реєстрацію суб'єкта у сфері медіа від вищезазначених медіа.

Фотокопії запиту та відповіді на нього від Національної Ради України з

питань телебачення і радіомовлення.

Отримана відповідь на вищевказаний запит від Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення стосовно роботи медіа ресурсів в правовому полі не дала повної інформації, оскільки в ній відображались відомості виключно про роботу «Слідство.Інфо». За даними з Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення встановлено, що «Слідство.Інфо» є реєстрантом Національної ради та відомості про суб'єкта внесені до Реєстру. Отже «Слідство.Інфо» працює в Україні відповідно до чинного законодавства та є офіційним медіа.

Для уточнення інформації стосовно діяльності в правовому полі таких медіаресурсів як: Bihus.Info та Радіо Свобода надіслано додатковий запит до Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Голові
Національної Ради України з питань
телебачення і радіомовлення

Про надання публічної інформації

Згідно інформації розміщеної на сайті Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення, на теперішній час не можливо переглянути реєстр суб'єктів у сфері медіа, зокрема:

1. **Радіо Свобода** – це служба Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода (РВЕ/РС), яка є незалежною медіакорпорацією у якій одним із напрямків діяльності є журналістські розслідування (СХЕМИ | РОЗСЛІДУВАННЯ), котру фінансує Конгрес США через гранти.

2. **Bihus.Info** - команда журналістів, юристів, айтишників і активістів.

Ураховуючи викладене та відповідно до статті 68 Закону України «Про медіа», прошу Вас надати публічну інформацію, щодо вказаних вище суб'єктів, а також наступну інформацію:

1. Чи працюють зазначені вище медіа, чи зареєстровані відповідно до чинного законодавства, чи мають ліцензію?
2. Який напрямок роботи виконують (мають)?

Проху відповідь направити на електронну пошту 0676811443@ukr.net та письмову відповідь за адресою: м. Харків, вул. Ньютона, буд. 108, кв. 108, 61162.

09.07.2024

Володимир Діденко

НАЦІОНАЛЬНА РАДА УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ
01601, Київ, вул. Прорізна, 2, тел. (38044) 278-68-32, факс (38044) 278-74-90
http://www.nrada.gov.ua, E-mail: nrada@nrada.gov.ua

45.07.2024 10:24:36 07/118

Володимиру ДІДЕНКУ

вул. Ньютона, 108, кв. 108,
м. Харків, 61162
0676811443@ukr.net

Шановний пане Володимире!

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі – Національна рада) розглянула Ваш запит на публічну інформацію від 09.07.2024 щодо наявності в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа (далі – Реєстр) відомостей про медіа: «Радіо Свобода» та Bihus.Info.

Відповідно до статті 68 Закону України «Про медіа» Національна рада веде Реєстр, до якого вносяться відомості про всіх суб'єктів у сфері медіа, що отримали ліцензію або зареєстровані Національного радіо, а також про зареєстровані іноземні лінійні медіа.

Повідомляємо, що станом на 09.07.2024 у Реєстрі відсутні відомості про суб'єктів із назвою «Радіо Свобода» та Bihus.Info. Також до Національної ради не надходили документи на отримання ліцензії або реєстрацію суб'єктів у сфері медіа з назвою медіа «Радіо Свобода» та Bihus.Info.

Також зазначаємо, що «Радіо Свобода» (посилання на сайт: radiosvoboda.org) та Bihus.Info (посилання на сайт: bihus.info) працюють у форматі журналістських розслідувань.

З повагою

Голова

Ольга ГЕРАСИМЧУК

Ольга Маринченко
278-68-89

Фотокопії запиту та відповіді на нього від Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Відповідь на вище розміщений уточнюючий запит з Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення зазначала, що Bihus.Info, та Радіо Свобода працюють у форматі журналістських розслідувань.

Отже обрані медіа «Слідство.Інфо», Bihus.Info, та Радіо Свобода

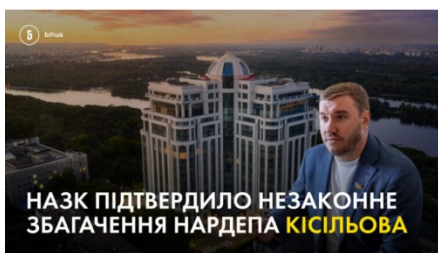
обліковуються в Національній раді та працюють в межах діючого законодавства, що дає підстави вважати про відкритість та правдивість зазначених інформаційних джерел. Саме це нам надає можливість проаналізувати наслідки для «фігурантів розслідувань» опублікованих журналістами викривачами на інтернет ресурсах, по кожному медіа окремо та з'ясувати кінцевий результат за його наявності.

3.1 Bihus.Info

Bihus.Info – команда журналістів, юристів, айтишників і активістів, що завдають змін на чолі з Денисом Бігусом.

Головна ідея програми – викриття корупційних схем українських чиновників, їх прихованих економічних інтересів і невідповідності задекларованих та реальних статків. Вперше проект антикорупційних розслідувань Bihus.Info під назвою “Наші гроші з Денисом Бігусом” з’явився в ефірі у листопаді 2013 року на телеканалі ZIK. На початку він був запланований як телеверсія сайту “Наші гроші”, що продовжує статті-розслідування, добирає до них коментарі та картинку. Однак, з першого ж ефіру телепрограма сконцентрувалась на власних темах, сформувавши окрему від сайту редакцію. Сьогодні програма створюється журналістським колективом Bihus.Info і є редакційно незалежною від каналів, на яких транслюється. Програма кілька років поспіль отримувала визнання “Честь професії” в номінації “Краще розслідування”, а також головну нагороду фестивалю Mezhyhirya Fest. Окрім того, має відзнаку профільного видання “Телекритика” та кілька міжнародних нагород, зокрема, Young Journalist Award від Thomson Foundation, Free Press Award та Democracy Award. Bihus.Info є членом міжнародних журналістських організацій [1].

Розслідування опубліковане 29 лютого 2024 року на сайті: <https://bihus.info/nardep-kisilov-zbagatyvsya-na-ponad-70-miljoniv-nazk-pidtverdylo-porushennya-z-rozsliduvannya-bihus-info/>. Зміст

розслідування: Національне агентство з питань запобігання корупції за результатами моніторингу способу життя виявило у народного депутата Ігоря Кісільова ознаки незаконного збагачення на понад 70 млн грн. Моніторинг розпочали на підставі звернення юристів Bihus.Info щодо невідповідності рівня життя депутата, членів його сім'ї та близьких йому осіб отриманим доходам. Після завершення моніторингу висновки щодо нардепа скеровано до Офісу Генпрокурора України. Як раніше з'ясували журналісти Bihus.Info, у 2021 році теща Кісільова придбала квартиру в елітному житловому комплексі Diamond Hill площею 360 кв.м в центрі столиці за 5,5 млн грн. Проте Національне агентство знайшло докази суттєвого заниження вартості житла – реальна ринкова вартість помешкання на дату його набуття складала близько 65 млн грн [1].

Для з'ясування реакції відповідних правоохоронних органів на опублікований медіаматеріал стосовно депутата Ігоря Кісільова було надіслано запит від 22 липня 2024 до Офісу Генерального прокурора щодо надання публічної інформації з даного приводу.

Офіс Генерального прокурора
Про надання публічної інформації в рамках підготовки кваліфікаційної роботи

10 липня 2024 року за опублікованими матеріалами викладеними на сайті Bihus.Info, (працює у форматі журналістського розслідування) щодо незаконного збагачення народного депутата України Ігоря Кісільова, Національне агентство з питань запобігання корупції розпочало моніторинг способу життя виведеного народного депутата його сім'ї та близьких йому осіб https://m.youtube.com/watch?time_continue=1&v=ZROiai1T6RI&embeds_referri ng_curl=https%3A%2F%2Fbihus.info%2F&source_ve_path=Mjg2NiY.

За результатами проведеного моніторингу НАЗК не встановило законних джерел походження коштів, за які були придбані квартира та транспортний засіб, що належать близьким родичам посадовця. Висновок стосовно народного депутата з виявленими ознаками кримінального корупційного правопорушення було скеровано до Офісу Генерального прокурора для визначення підслідності та вирішення питання щодо внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових.

Ураховуючи викладене, прошу Вас повідомити наступне:
1. Чи здійснювалися офісом Генерального прокурора заходи стосовно перевірки інформації викладеної в мережі Інтернет щодо народного депутата України Ігоря Кісільова <https://bihus.info/nardep-kisilov-zbagatyvsya-na-ponad-70-miljoniv-nazk-pidtverdylo-porushennya-z-rozsliduvannya-bihus-info/>?

2. Чи внесені по даному медіаматеріалу відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочато розслідування відповідно до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України?

3. Якщо відповідно до ст. 214 КПК України розпочато розслідування за данним фактом, то яким саме органом досудового розслідування воно здійснюється?

Прочую відповідей направити на електронну пошту 0676811443@ukr.net та письмово відповісти за адресою м. Харків, вул. Нямцова, буд. 108, кв. 108, 61162, Діагност Володимир.

Звертаю вашу увагу на те, що Ваша відповідь на запитану інформацію буде додана до кваліфікаційної роботи за темою «Журналістське розслідування в українському медіапросторі як фактор формування суспільної думки щодо діяльності правоохоронних органів (2022-2024)», науковий керівник, доктор наук і соціальних комунікацій, професор Любова Хавкіна.

Студент 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філософічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна заочної форми навчання група ЛЗЖМ-21

Володимир Діагност

Прокуратура України
ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА
вул. Ревуцького, 11/15 м. Київ, 01011 (факс: (044) 230-35-03)
e-mail: office@pg.gov.ua, web: www.pg.gov.ua
Код ЄДРПОУ 60004851

На № _____ від _____

Володимир Діагност
0676811443@ukr.net

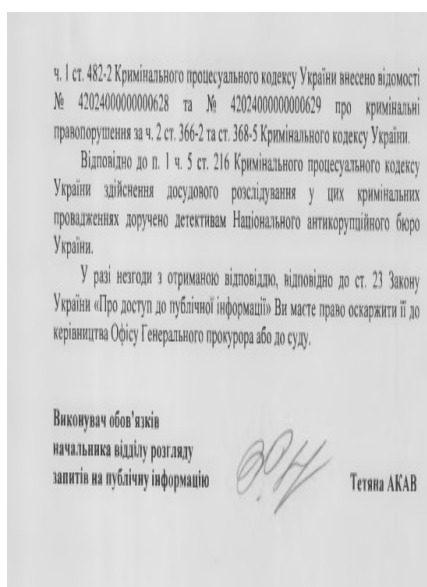
На Ваш запит про надання інформації щодо заходів, вжитих Офісом Генерального прокурора за наслідками журналістського розслідування прокуру «Bihus.Info» роз'яснюємо, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації» публічною є відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Таким чином, повідомляємо, що отримання відомостей про осіб у кримінальному провадженні, у тому числі заявників, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, здійснюється відповідно до вимог Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про захист персональних даних», за наявності їх згоди, в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо них чи дозволу слідчого або прокурора, які уповноважені на здійснення досудового розслідування та надання за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва у конкретному кримінальному провадженні.

Згідно з ч. 4 ст. 296 Цивільного кодексу України ім'я фізичної особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використане (обнародоване) лише у разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно неї або внесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та в інших випадках, передбачених законом.

З урахуванням викладеного повідомляємо, що Генеральним прокурором 25.04.2024 за результатами розгляду звернення ГО «Центр протидії корупції» щодо виявлення прокуром «Bihus.Info» під час журналістського розслідування відомостей, які свідчать про незаконне збагачення народного депутата України К. до Єдиного реєстру досудових розслідувань у порядку ст. 214 та

28.07.2024 № 215-15788/24

Фотокопії запиту та відповіді на нього від Офісу Генерального прокурора.

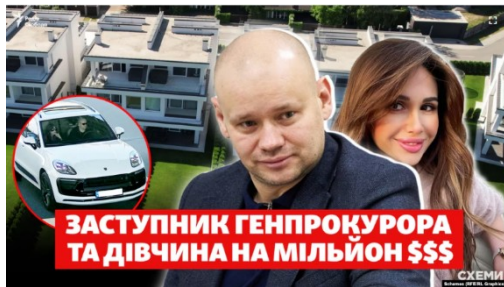
26.07.2024 за вихідним №27/3-1573вих.24 надійшла відповідь з Офісу генерального прокурора в якій зазначалось 25.04.2024 до генерального прокурора надійшло звернення з ГО « Центр протидії корупції» щодо виявлення проєктом «Bihus.Info» під час журналістського розслідування відомостей, які свідчать про незаконне збагачення депутата Ігоря Кісільова. За результатами звернення ГО « Центр протидії корупції» до Єдиного реєстру досудових розслідувань у порядку ст. 214 та ч. 1 ст.482-2 Кримінального процесуального кодексу України внесено відомості №4202400000000628 та № 4202400000000629 про кримінальні правопорушення за ч.2 ст. 366-2 та ст.368-5 Кримінального кодексу України. Відповідно до п. 1ч. 5 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України здійснення досудового розслідування у цих кримінальних провадженнях доручено детективам Національного антикорупційного бюро України.

3.2 Радіо Свобода «Схеми»

Радіо Свобода – це служба Радіо Вільна Європа/Радіо Свобода (РВЄ/РС), яка є незалежною медіакорпорацією у якої одним із напрямків діяльності є проєкт журналістських

розслідувань та аналітики української редакції Радіо Свобода (СХЕМИ | РОЗСЛІДУВАННЯ), котру фінансує Конгрес США через гранти. Авторка ідеї, головна редакторка та ведуча програми – Наталка Седлецька. Перший випуск програми «Схеми: корупція в деталях» вийшов в ефір 17 липня 2014 року. Нині програма виходить на ютуб-каналі Радіо Свобода, Facebook-сторінці проєкту та в ефірі Суспільного [2].

Розслідування опубліковане 10 червня 2024 на сайті <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-divchyna-zastupnyk-henprokurora-kotedzh-porsche-salon/32986203.html>. Зміст розслідування:

Дмитро Вербицький – заступник генерального прокурора України Андрія Костіна. На цю посаду він прийшов у вересні 2022 року. До цього Вербицький працював у слідчих органах Одещини та Миколаївщини, зокрема, був заступником керівника Одеської обласної прокуратури. В Офісі генпрокурора Вербицький, зокрема, відповідає за питання, пов'язані з протидією економічним злочинам, ухиленням від сплати податків, а також із захистом інвестицій. Нещодавно журналісти «Схем» розповіли, що Вербицький оселився у будинку в елітному котеджному містечку «Коник» в Києві, який його племінник придбав за довіреністю від одеського бізнесмена за понад 2 мільйони гривень, що згідно з ринковими цінами є заниженою у 6 разів вартістю. Раніше ДБР відкрило кримінальне провадження щодо компанії-забудовника котеджного містечка «Коник», в якому процесуальне керівництво здійснює Офіс генерального прокурора, де заступником голови є Вербицький. За останній час у цій справі не було проведено жодних слідчих дій, а арешти на майно забудовника були зняті [2].

З метою відстеження «реакції» відповідних правоохоронних органів на опублікований матеріал щодо необґрунтованих статків (можливого незаконного збагачення), мною сформовано та направлено запит від 08.07.2024 в (рамках підготовки кваліфікаційної роботи) до НАБУ.

Директору
Національного антикорупційного бюро

Про надання публічної інформації в рамках
підготовки кваліфікаційної роботи

10 червня 2024 року Журналіст-розслідувач проєкту Радіо Свобода «Схеми» Георгій Шабаєв на сайті [radiosvoboda.org](https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-divchyna-zastupnyk-henprokurora-kotedzh-porshe-salon/32986203.html) опублікував інформацію стосовно Дмитра Вербицького – колишнього заступника генерального прокурора України, щодо можливої наявності у останнього необґрунтованих статків (можливого незаконного збагачення) <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-divchyna-zastupnyk-henprokurora-kotedzh-porshe-salon/32986203.html>.

Ураховуючи викладене, прошу Вас повідомити наступне:

1. Чи проводиться перевірка інформації викладеної в мережі Інтернет щодо Дмитра Вербицького <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-divchyna-zastupnyk-henprokurora-kotedzh-porshe-salon/32986203.html>?
2. Чи внесені по даному медіаматеріалу відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочато розслідування відповідно до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України?
3. Якщо відповідно до ст. 214 КПК України розпочато розслідування за даним фактом, то яким саме органом досудового розслідування воно здійснюється?

Прошу відповідь направити на електронну пошту 0676811443@ukr.net та письмово відповідь за адресою: м. Харків, вул. Ньютона, буд. 108, кв. 108, 61162, Діденку Володимир.

Звертаю вашу увагу на те, що Ваша відповідь на запитовану інформацію буде долучена до кваліфікаційної роботи за темою «Журналістські розслідування в українському медіапросторі як фактор формування суспільної думки щодо діяльності правоохоронних органів (2022-2024)», науковий керівник, доктор наук із соціальних комунікацій, професор Любов Хавкіна.

Студент 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна заочної форми навчання група ЛЗЖМ-21

Володимир Діденко

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ
Перший Головинний підрозділ детективів
вул. Дениса Монастирського, 3, м. Київ, 03033, тел.: (044) 246-33-27
<http://www.nabu.gov.ua>; e-mail: document@nabu.gov.ua
Код ЄДРПОУ 39751280

Володимиру ДІДЕНКУ
вул. Ньютона, буд. 108, кв. 108
м. Харків
61162
0676811443@ukr.net

Шановний пане Володимире!

Національне антикорупційне бюро України (далі – Національне бюро) розглянуло Ваш запит зареєстрованого в Національному бюро за № 294/482-112-з від 08.07.2024 щодо надання інформації, та повідомляє таке.

Факти, оприлюднені 10.06.2024 у програмі журналістських розслідувань «Схеми» (Радіо Свобода) щодо можливого незаконного збагачення колишнього заступника Генерального прокурора Вербицького Д.А. є предметом досудового розслідування у кримінальному провадженні, розпочатому детективами Національного антикорупційного бюро України 13.05.2024 за ознаками злочину, передбаченого ст. 368-5 КК України.

Наразі досудове розслідування триває.

Т.в.о. Керівника
Другого підрозділу детективів

Валентин ШМІТЬКО

Фотокопії запиту та відповіді на нього від Національного антикорупційного бюро України.

Згідно інформації опублікованої у відповіді з НАБУ від 11.07.2014 № 512-294,19709 за фактами оприлюдненими в журналістському розслідуванні 10.06.2024 щодо незаконного збагачення особи уповноваженою на виконання функцій держави Вербицького Д.А. є предметом досудового розслідування у кримінальному провадженні, розпочатому детективами Національного антикорупційного бюро України 13.05.2024 за ознаками злочину, передбаченого ст. 368-5 КК України.

3.3 Слідство.Інфо

Слідство.Інфо – незалежна українська агенція журналістських розслідувань, що спеціалізується на розслідуваннях корупції у органах влади та гучних кримінальних злочинах. Створена у 2012 році журналістами Дмитром Гнапом та Анною Бабінець. З 2012 по 2018 роки «Слідство.Інфо» керував Дмитро Гнап, з 2018 року – Анна Бабінець. З 1 липня 2023 року головна редакторка – Анастасія Станко. Протягом перших років, з 2014 по 2017 роки, редакція виготовляла щотижневу телевізійну програму журналістських

розслідувань яка виходила на двох загальнонаціональних телеканалах «UA:Перший» та «24 канал», а також на інтернет-телеканалі «Громадське телебачення». З 2018 року формат «Слідство.Інфо» змінився, і команда почала створювати повноформатні документальні розслідувальні фільми та текстові розслідування. Команда «Слідство.Інфо» випускає по 4 документальних фільмів-розслідувань на рік. «Слідство.Інфо» є партнерами мережі Проєкту розслідування корупції та організованої злочинності (англ. Organized Crime and Corruption Reporting Project, OCCRP) [3].

Розслідування опубліковане 26 червня 2024 на сайті

[https://m.youtube.com/watch?v=Sxz7p6ij-](https://m.youtube.com/watch?v=Sxz7p6ij-Kk&feature=youtu.be)

[Kk&feature=youtu.be.](https://m.youtube.com/watch?v=Sxz7p6ij-Kk&feature=youtu.be) Зміст розслідування: родина полковника СБУ Олексія Зеленського за останні роки змогла придбати цілий автопарк із дорогих автомобілів, а також будинки у відомій

Конча-Заспі. Один з них – виставили на продаж у день розмови з журналістами за майже мільйон доларів. Сам посадовець пояснює, що все майно, яким користується він та члени його родини, перепродається. А він сам підпрацьовує «перекупом». тобто СБІвець займається підприємницькою діяльністю [3].

З метою відстеження «реакції» відповідних правоохоронних органів на опублікований матеріал, мною сформовано та направлено запит від 05.07.2024 до СБУ для з'ясування наступних питань: чи проводиться (проводилось) службове-розслідування (перевірка) інформації викладеної в мережі Інтернет щодо Олексія Зеленського?, чи внесені по даному медіаматеріалу відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань?, чи розпочато розслідування відповідно до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України?, Якщо відповідно до ст. 214 КПК України розпочато розслідування за даним фактом, то яким саме органом досудового розслідування воно здійснюється?

Головний
Служби безпеки України

Про надання публічної інформації в рамках
підприємства класифікаційної роботи

26 червня 2024 року на сайті Громадської організації «Слідство.Інфо» -
суб'єкт у сфері онлайн-медіа було опубліковано інформацію стосовно
полковника СБУ Олексія Зеленського, який за матеріалами журналіста
розслідування ймовірно займається підприємницькою діяльністю, а саме
транспортом транспортними засобами [https://m.youtube.com/watch?v=5xw7p6ji-
Kk&list=PL8j8e](https://m.youtube.com/watch?v=5xw7p6ji-
Kk&list=PL8j8e).

Ураховуючи викладене, проху Вас повідомити наступне:

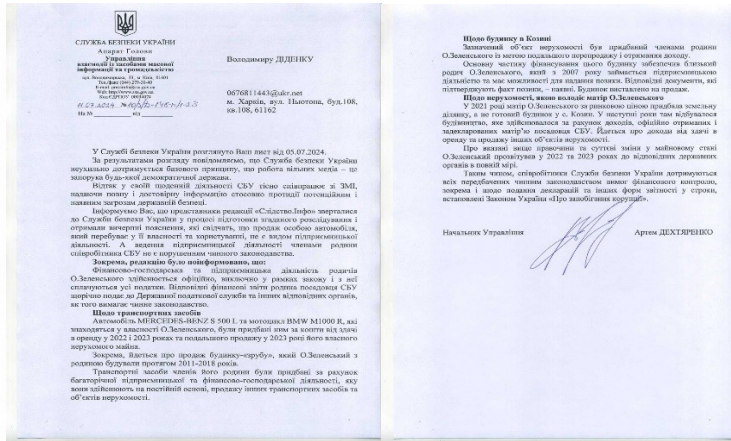
1. Чи проводяться (проводяться) службові розслідування (перевірки)
інформації викладеної в мережі Інтернет щодо Олексія Зеленського
<https://m.youtube.com/watch?v=5xw7p6ji-Kk&list=PL8j8e>;
2. Чи внесені по даному матеріалу відомості до Санітарного
реєстру досудових розслідувань, розпочато розслідування відповідно до
статті 214 Кримінального процесуального кодексу України;
3. Якщо відповідно до ст. 214 КПК України розпочато розслідування за
даним фактом, то яким саме органом досудового розслідування воно
здійснюється?

Прошу відповісти на запитання на електронну пошту 0676811443@ukr.net та
письмово відповісти за адресою: м. Харків, вул. Нямона, буд. 108, кв. 108, 61162,
Ділянку Володимир.

Звертаю вашу увагу на те, що Ваша відповідь на запитання інформацію буде
допущена до класифікаційної роботи за темою «Журналістські розслідування в
українському медіапросторі як фактор формування суспільної думки щодо
діяльності правоохоронних органів (2022-2024)», науковий керівник, доктор
мук і соціальних комунікацій, професор Любош Хаавіна.

Студент 2 курсу другого (магістерського)
рівня вищої освіти філологічного факультету
Харківського національного університету
імені П.П. Котляка з зазначеної форми
група ЛБЖМ-21

Володимир Ділянко

Фотокопія запиту та відповіді на нього від Служби безпеки України.

Згідно інформації опублікованої у відповіді з Управління взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю Служби безпеки України від 11.07.2024 №10/3/Д-148-п/1-23 встановлено, що раніше представники редакції «Слідство.Інфо» звертались до СБУ у процесі підготовки даного розслідування і отримали вичерпні пояснення з даного приводу які вказували відсутність порушень чинного законодавства з боку О. Зеленського. Вся нерухомість та автотранспорт придбані у законному порядку а вказані правочини та суттєві зміни в майновому стані О. Зеленський прозвітував у 2022 та 2023 роках до відповідних державних органів в повній мірі. Однак відповіді на поставлене питання щодо призначення та проведення службового розслідування стосовно О. Зеленського Службою безпеки України не було надано.

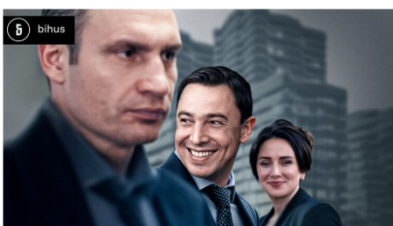
Наведені мною медіа ресурси, що займають викриттям правопорушень є одними з найпопулярніших в Україні: Bihus.Info 1.12 млн. підписників, переглянули відеоматеріал журналістського розслідування щодо незаконного збагачення депутата Ігоря Кісільова 383329 глядачів, Радіо Свобода 1.64 млн. підписників, переглянули відеоматеріал журналістського розслідування щодо незаконного збагачення особи уповноваженою на виконання функцій держави Вербицького Д.А. 406418 глядачів, «Слідство.Інфо» 487 тис. підписників переглянули відеоматеріал журналістського розслідування щодо полковника СБУ Олексія Зеленського який можливо поєднує службу із підприємницькою діяльністю 138145 глядачів. Зазначені медіа мають масову аудиторію глядачів

та читачів.

Однак здебільшого щоб відбулась належна реакція на медіаматеріали які журналісти розслідувачі розміщують на різних інтернет ресурсах для правоохоронних органів не завжди є достатнім сам факт публікації розслідування. Як показує практика правоохоронні органи розпочинають «включатися» в процес «відновлення справедливості» лише тоді коли журналістське розслідування дуже резонансне постійно транслюється з різних джерел та викликає масове невдоволення з боку суспільства. В даному випадку простежується закономірність, а саме чим більша аудиторія тим швидша реакція на публікацію матеріалів пов'язаних із правопорушеннями. Деякі медіа такі як Bihus.Info розробили власний алгоритм дій, що змушує правоохоронні органи постійно бути включеними в процеси встановлення та відновлення справедливості. Так команда Bihus.Info готує свій матеріал щодо викриття правопорушників потім публікує його на власному сайті і відразу юристи, що представляють зазначене медіа друкують та надсилають запити на контролюючі органи для ознайомлення останніх з проблематикою та відповідно наданням правової оцінки.

Так на сайті за посиланням <https://bihus.info/my-vplynuly/> розміщена підбірка різнопланових сюжетів журналістських розслідувань із позначкою «МИ ВПЛИНУЛИ», що вказує на здійснені заходи реагування щодо опублікованих медіаматеріалів з боку правоохоронної системи та органів влади у відповідності до норм закону та суспільної моралі.

Нижче наведено декілька прикладів як команда Bihus.Info за допомогою журналістських розслідувань та юридичного супроводу вплинула на їх «фігурантів» та відновили в деякій мірі «справедливість».

Мер Києва Віталій Кличко відреагував на розслідування Bihus.Info про свого заступника Володимира Прокопіва і те, як його оточення отримало

у власність низку об'єктів комунальної нерухомості. Він ініціював перевірки вказаних фактів і відсторонив Володимира Прокопів від виконання обов'язків. Тим часом сам Прокопів повідомив, що написав заяву на звільнення.

<https://bihus.info/pislya-rozsliduvannya-bihus-info-klychko-vidstoronyv-svogo-zastupnyka-volodymyra-prokopiva-i-zaklykav-pravoohoronziv-perevirty-jogo/>

Києво-Святошинська окружна прокуратура відкрила справу проти голови Борщагівської громади Олеса Кудрика за привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем. Дані факти

виявила і показала в сюжеті “Меценати з Борщаги: схема на дитсадках на десятки мільйонів” журналістка Bihus.Info Ольга Матвєєва. <https://bihus.info/prokuratura-vidkryla-provadjhennya-za-syuzhetom-bihus-info-pro-rozpyly-na-dytsadkah/>

Юристи проекту “Свої Люди” (Bihus.Info) спільно з журналістами редакції NGL.media добились розірвання договору на капітальний ремонт початкової школи в Івано-Франківській

області вартістю 8,12 млн грн. Замовник і підрядник розірвали договір після звернень юристів до контролюючих органів з інформацією про те, що переможниця тендеру раніше вже була оштрафована АМКУ за змову на торгах. <https://bihus.info/yurysty-bihus-info-spilno-z-n-gl-media-dotysly-rozirvannya-dogovoru-na-812-mln-grn-iz-tendernoyu-zmovnyczeyu/>

Юристи проекту “Свої Люди” (Bihus.Info) спільно з журналістами редакції “Гречка” добились відкриття кримінального провадження щодо ймовірної розтрата Управління освіти Олександрійської міської ради Кіровоградської

області. Посадовці затвердили тендер з можливими переплатами на 2,73 мільйона гривень. <https://bihus.info/policziya-pereviryaye-jmovirni-pereplaty-na-kapitalnomu-remonti-oleksandrijskogo-kolegiumu-pislya-zvernennya-yurystiv-bihus-info/>.

Публікуючи таку інформацію Bihus.Info надає зворотній зв'язок масовій аудиторії повідомляючи про проведену командою роботу та її результати.

Слід зазначити, що «Слідство.Інфо» та Радіо Свобода (СХЕМИ | РОЗСЛІДУВАННЯ) дотримуються схожих алгоритмів дій, спочатку проводять журналістське розслідування, публікують його та чекають відповідної реакції від державних органів виконавчої влади, паралельно з публікацією надсилають запити до правоохоронних органів у відповідності до компетенції останніх. Однак на сайтах вказаних медіа не має окремого розділу для ознайомлення зацікавленої аудиторії щодо того як розслідування вплинуло на «висвітлену подію» яких заходів було вжито правоохоронними органами.

Проаналізувавши відповіді, на направлені заяви до СБУ, НАБУ і Офісу Генерального прокурора було встановлено, що надійшли вони у передбачені Законом України «Про звернення громадян» терміни, деяка запитувана інформація була знівельована, однак її було достатньо для того щоб зрозуміти які міри приймаються правоохоронними органами по відношенню до «фігурантів» журналістських розслідувань.

РОЗДІЛ 4

ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ОПРИЛЮДНЕНИХ У МЕДІАПРОСТОРІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА РЕАКЦІЇ НА НИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (АНКЕТУВАННЯ)

Соціологічне дослідження — це вид систематичної пізнавальної діяльності, спрямованої на вивчення поведінки людей, груп, відносин, процесів соціальної взаємодії у різних сферах життєдіяльності суспільства та отримання нової інформації, виявлення закономірностей суспільного життя на основі соціологічних теорій, методів і процедур. Соціологічне дослідження розглядають як систему логічно послідовних методологічних, методичних та організаційно-технічних процедур, спрямованих на глибоке вивчення, аналіз і систематизацію соціальних фактів, виявлення зв'язків, залежностей між соціальними явищами і процесами, формування на основі зібраної інформації нових знань та розробка заходів щодо управління об'єктом, котрий досліджується, його прогресивним розвитком. Слід розуміти, що соціологічне дослідження сприймається як: систематичне вивчення людей, інституцій або соціальних явищ із застосуванням методів вимірювання, таких як опитування, інтерв'ю, фокус-групи, етнографія або комплексний аналіз текстів [33]. Соціологічне дослідження може також включати аналіз даних, зібраних державними установами чи іншими джерелами. Соціальна теорія та дослідження мають справу з тим, що є і чому це так у соціальному житті, а не з тим, що має бути. Соціальна теорія та дослідження припускають, що в соціальному житті існують закономірності.

За метою соціологічні дослідження поділяються на фундаментальні та

прикладні. Фундаментальні спрямовані на встановлення та аналіз соціальних тенденцій, закономірностей розвитку і пов'язані з вирішенням найскладніших проблем суспільства. Прикладні – націлені на вивчення конкретних об'єктів, вирішення певних соціальних проблем.

За тривалістю: довгострокові – від 3 років і більше, середньострокові – від 6 місяців до 3 років, короткострокові – від 2 до 6 місяців, експрес-дослідження – від 1—2 тижнів до 1—2 місяців.

Соціологічні дослідження розрізняють за глибиною аналізу:

Пошукові дослідження – за своїми параметрами є найпростішими, вирішують прості за змістом завдання. Застосовують їх тоді, коли проблема, об'єкт або предмет дослідження належить до маловивчених або взагалі не вивчених. Охоплюють невеликі сукупності, мають спрощені програму та інструментарій. Найчастіше використовують як попередній етап більш глибокого масштабного дослідження, орієнтуючи їх на збирання інформації щодо об'єкта та предмета дослідження, уточнення гіпотез тощо.

Описові дослідження – покликані створити відносно цілісну уяву про досліджувані явища, процеси. Проводять відповідно до повної програми, застосовуючи чіткий, детально опрацьований інструментарій, здебільшого тоді, коли об'єктом аналізу є відносно велика спільнота людей, з певними соціальними, професійними і демографічними характеристиками. За структурою, набором процедур є значно складнішими від пошукових досліджень.

Аналітичні дослідження – полягають не тільки в описуванні соціальних явищ та їх компонентів, а й у встановленні причин їх виникнення, механізмів функціонування, виокремлення факторів, що забезпечують їх. Підготовка аналітичного соціологічного дослідження потребує значних зусиль, професійної майстерності дослідника – аналітичних здібностей, вміння інтерпретувати та аналізувати складну соціологічну інформацію, робити виважені висновки.

Існують такі методи застосування соціологічному дослідженні як: аналіз документів, соціологічне спостереження, соціологічний експеримент, опитування.

Виділяють два види методів аналізу документів – традиційний і контент-аналіз, який активно застосовується в дослідженнях засобів масової інформації, будучи незалежним формалізованим методом групування текстів. Застосовується також біографічний метод, в центрі якого вивчення індивідуального життєвого шляху.

Соціологічне спостереження являє собою цілеспрямоване і систематизоване сприйняття явища, риси, якості та особливості якого фіксуються спостерігачем. Форми і засоби фіксації можуть бути різними: бланк або щоденник спостереження, фото-, теле- або кіноапарат та інші технічні приладдя. Характерними рисами наукового спостереження, на відміну від буденного, є систематичність, планомірність, цілеспрямованість.

Спостереження може бути: включеним, невключеним; польовим, лабораторним, випадковим (незапланованим). Головною особливістю методу спостереження є те, що відбувається безпосередній зв'язок з об'єктом, також однією з особливостей методу є неможливість повторного спостереження.

Експеримент (від лат. Experimentum—проба, дослід)—загальний метод отримання в контрольних і керованих умовах нових знань, в першу чергу про причинно-наслідкові відносини між явищами і процесами.

Соціальний експеримент – спосіб отримання інформації про соціальний об'єкт в результаті впливу на нього деяких факторів. Експеримент передбачає безпосереднє втручання дослідника в реальний хід подій. Важливо запам'ятати, що в ході експерименту особлива увага надається вивченню "поведінки" тих факторів, які надають об'єкту нові риси і якості.

Виділяють такі види експерименту: економічний, правовий, педагогічний, соціально-психологічний і т. д. Підготовка і проведення будь-якого експерименту — справа досить трудомістка і вимагає спеціальних знань і

методичних навичок.

Найбільш популярною формою кількісних соціологічних досліджень є анкетне опитування. Добре підготовлена анкета дозволяє дослідникам отримати відповіді на більшість запитань і надати якісні дані для аналізу. Існує два основних типи анкетного опитування: особисті інтерв'ю з використанням комп'ютерного персонального інтерв'ю та персональне інтерв'ю з використанням паперу. В даний час анкетування дуже затребуване в соціологічних, маркетингових і політичних дослідженнях.

Опитування це метод збору соціальної інформації про об'єкт в ході безпосереднього (інтерв'ю) або опосередкованого (анкетування) соціально-психологічного спілкування соціолога (інтерв'юера) і того, кого опитують (респондента) шляхом реєстрації відповідей респондента.

Інтерв'ю – це бесіда, що проводиться за певним планом і передбачає безпосередній контакт інтерв'юера з респондентом. За формою проведення воно може бути прямим, опосередкованим (наприклад, по телефону). Особливістю анкетного опитування є використання анкети, що заповнюється респондентом (сам читає анкету і фіксує відповіді). Анкетне опитування може бути очним, при якому інтерв'юер роздає анкети і присутній при їх заповненні, та заочним, яке в свою чергу може бути поштовим (анкети розсилаються поштою і через деякий час повертаються дослідникам), пресовим (анкета публікується на сторінках газет чи журналів) і телефонним (опитування відбувається по телефону).

З розвитком сучасних технологій з'явилися різноманітні нові методи опитування, зокрема онлайн-опитування. Ці методи менш дорогі, ніж традиційні особисті вуличні опитування, але точність отриманих даних може бути скомпрометована через складність відбору репрезентативної вибірки. Створення анкети для соціологічного опитування включає кілька етапів: визначення цілей дослідження, вибір цільової аудиторії, вибір відповідних запитань і варіантів відповідей, тестування анкети для перевірки її надійності та

валідності. У соціологічних дослідженнях вкрай важливо мінімізувати суб'єктивні фактори та уникати нав'язування респонденту своєї думки. Деякі анкети створені так, що маніпулюють громадською думкою, підкреслюючи бажаний вибір. Неправильно сформульовані варіанти відповідей або запитання також можуть спотворити не достовірні результати [35].

В рамках підготовки кваліфікаційної роботи було використано метод опитування, а саме анкетування щодо впливу на суспільну думку оприлюднених у медіапросторі журналістських розслідувань (за результатами опитування).

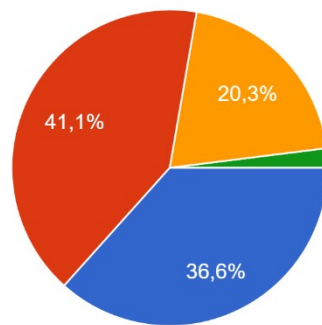
Інформаційний вплив через медіа на формування суспільної думки в населення щодо подій, які відбулись, відбуваються та прогнозовано відбудуться у майбутньому, є досить дієвим інструментом формування соціальної дійсності. І вагому роль у цьому процесі відіграють журналістські розслідування та викликаний ними резонанс.

За допомогою використання методу опитування ми мали за мету визначити наявність (і масштабність) або ж відсутність впливу на суспільну думку оприлюднених в сучасному українському медіапросторі журналістських розслідувань. Журналістським розслідуванням присвячено чимало робіт, зокрема практичного спрямування [1–5], проте обраний аспект на матеріалі новітньої ситуації не є вивченим.

Задля поглибленого розгляду обраної теми стосовно впливу на суспільну думку оприлюднених у медіапросторі журналістських розслідувань та ефективної реакції правоохоронних органів на правопорушення, що знайшли підтвердження в медіаматеріалах, у березні місяці 2024 року було проведено дослідження з використанням методу опитування.

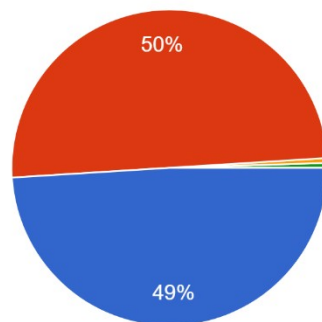
За допомогою Google forms було створено анкету та проведено анонімне опитування 202 респондентів. До участі у анкетуванні долучились респонденти з України, різних вікових категорій, освіти та статі, що відображено у нижченаведених діаграмах.

Ваш вік?
202 відповіді

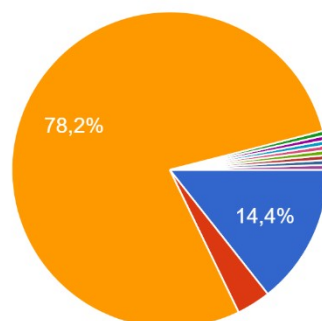
- До 30 років
- 31 до 40 років
- Від 41 до 50 років
- Від 50 і більше

Ваша стать?
202 відповіді

- Чоловіча
- Жіноча
- не вказую
- Німецький середній танк
- Panzerkampfwagen V Panther

Ваша освіта?
202 відповіді

- Повна загальна середня освіта
- Професійна (професійно-технічна) о...
- Вища освіта
- Дві вищі освіти
- адвокат
- вчусь в універі
- Здобуваю вищу освіту
- У процесі здобуття вищої освіти

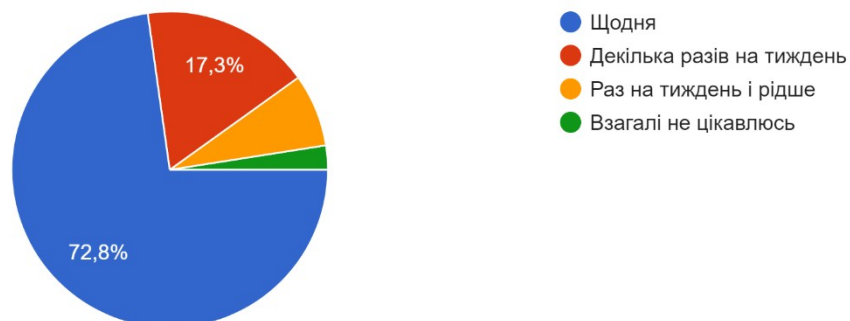
▲ 1/2 ▼

Переважає більшість респондентів, а це 72,8%, цікавляться новинами щодня, 17,3% – декілька разів на тиждень, 7,4% – раз на тиждень і рідше,

натомість 2,5 % опитуваних взагалі не цікавляться новинами.

Як часто Ви цікавитеся новинами України?

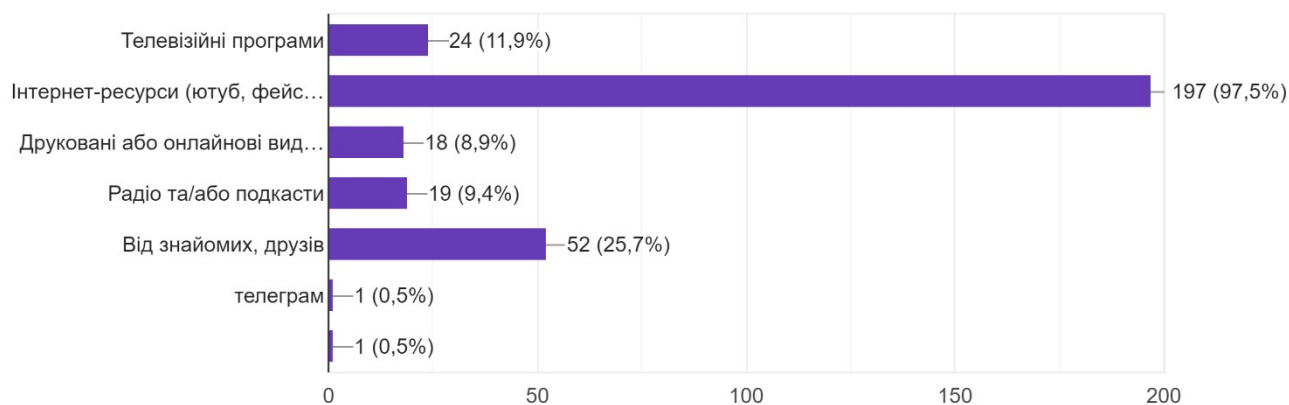
202 відповіді

Респонденти зазначили, що найінформативнішим засобом для пізнання новин є інтернет-ресурси (ютуб, фейсбук, інстаграм, тікток, телеграм тощо), спілкування з друзями та знайомими, телевізійні програми, радіо та подкасти, друковані або онлайнві видання.

Звідки Ви найчастіше дізнаєтеся новини?

202 відповіді

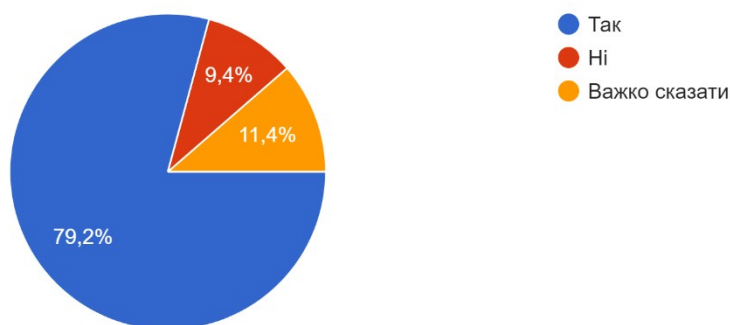

Переважній більшості учасників опитування, а це 79,2%, траплялись у медійному просторі матеріали щодо журналістських розслідувань, однак із довірою до них ставляться лише 39,6% респондентів.

Чи траплялися Вам у медійному просторі матеріали про журналістські розслідування?

Наприклад...

202 відповіді

Чи ставитеся Ви з довірою до журналістських розслідувань?

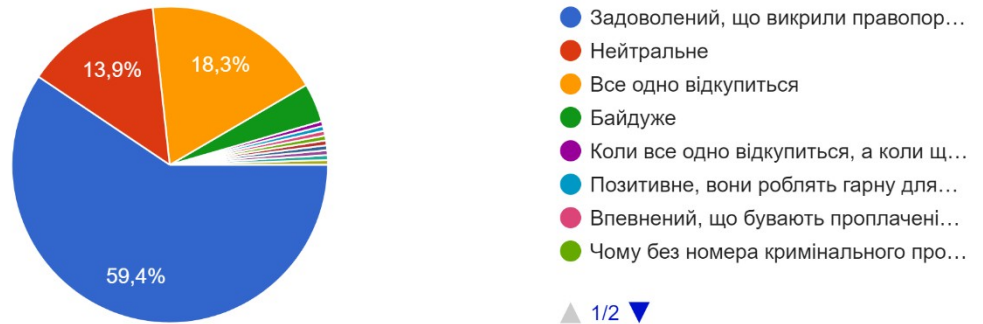
202 відповіді

Слід зазначити, що здебільшого люди задоволені оприлюдненням у медіа викриттів протиправних дій, вчинених фігурантами журналістських розслідувань. Для 84,2% із числа респондентів є важливим відчуття справедливості, а саме, вони зазначають, що були б задоволені, якби фігуранти розслідувань отримували покарання.

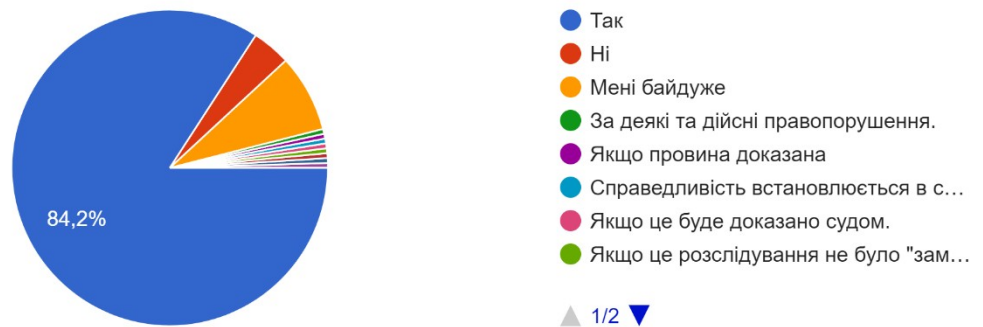
Яке Ваше ставлення до оприлюднених фактів протиправних дій, вчинених фігурантами журналістських розслідувань?

202 відповіді

Чи виникало б у Вас відчуття справедливості, якби фігуранти журналістських розслідувань отримували покарання?

202 відповіді

42,6% респондентам відомі факти, коли розголос у медіа про протиправні дії фігурантів журналістських розслідувань призвів до того, що останні понесли покарання відповідно до закону. Однак майже більшість учасників (47%) опитуваних вказують на недостатню співпрацю правоохоронних органів із медіа. Доречно зазначити, що запит у учасників опитування на оперативне оприлюднення правоохоронними органами своєї реакції на повідомлення в медіа щодо журналістських розслідувань досить високий і становить 66,3%.

Чи відомі Вам факти, коли фігуранти журналістських розслідувань понесли покарання?
202 відповіді

Чи достатньою мірою, на Вашу думку, співпрацюють правоохоронні органи з медіа?
202 відповіді

Чи хотіли б Ви, щоб правоохоронні органи оперативно оприлюднювали свою реакцію на повідомлення в медіа щодо журналістських розслідувань?
202 відповіді

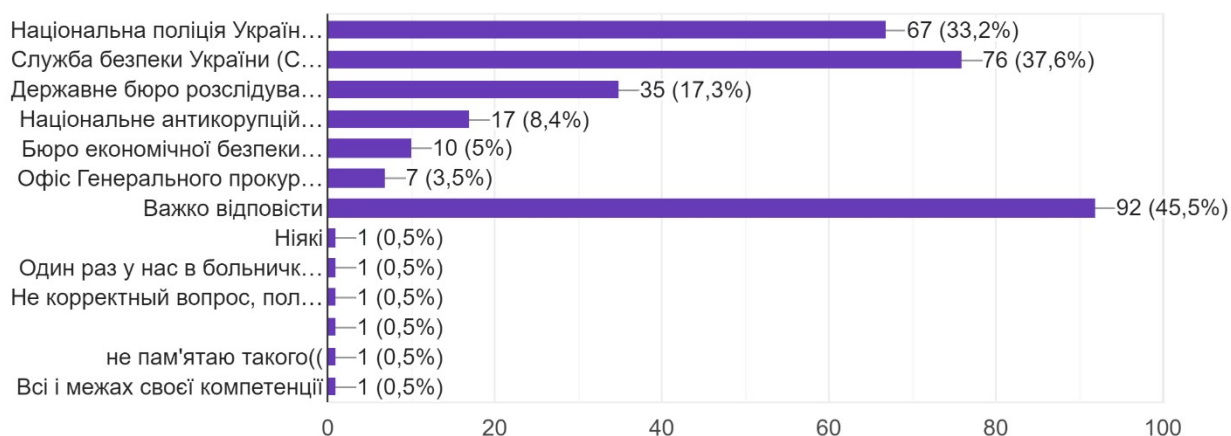

Найкраще, на думку респондентів, реагує на повідомлення в медіа щодо правопорушень Служба безпеки України, на другому місці Національна поліція України, далі за рейтингом Державне бюро розслідувань, потім Національне

антикорупційне бюро України, після чого Бюро економічної безпеки, і на останньому місці – Офіс генерального прокурора України.

Які з правоохоронних органів в Україні, на Вашу думку, вчасно реагують на повідомлення у медіа щодо правопорушень?

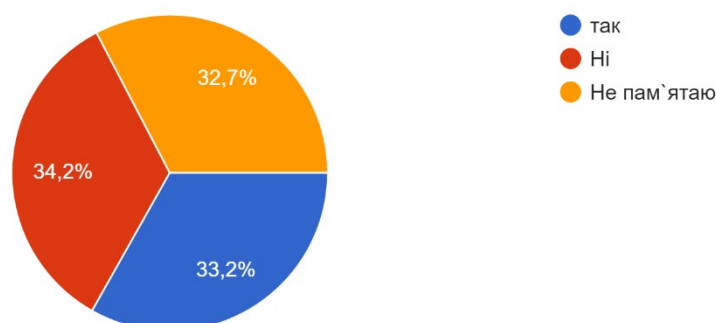
202 відповіді

Наведені діаграми вказують на той факт, що 33,2% респондентів спілкуються з іншими людьми щодо фактів викриття правопорушників за матеріалами журналістських розслідувань в медіа. Спілкування із цього приводу здебільшого має негативне емоційне забарвлення і помітний вплив на слухача.

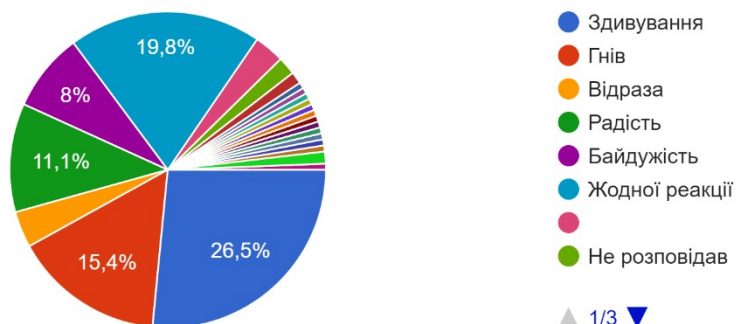
Чи розповідали Ви кому-небудь про оприлюднені журналістські розслідування щодо фактів викриття правопорушників?

202 відповіді

Якщо розповідали, то якою була емоційна реакція людини, що Вас слухала?

162 відповіді

Спираючись на отримані результати дослідження, можна стверджувально констатувати наявність фактору безпосереднього впливу оприлюднених у медіапросторі журналістських розслідувань на формування суспільної думки щодо певних подій та реакцій на них із боку правоохоронних органів. Проте, на думку респондентів, наразі ситуація щодо цього в Україні не є оптимальною і потребує коригування.

ВИСНОВКИ

Відносини між правоохоронними органами та ЗМІ були і залишаються одними з найважливіших для обох установ. Сучасні органи досудового розслідування та сучасні медіа розвивалися одночасно, кожна в деякій мірі впливала на форму, функції та популярність іншої. Принципи взаємодії, які визначають стосунки між правоохоронними органами та медіа, беруть свій початок у ранньому розвитку обох професій. Незважаючи на те, що правоохоронна діяльність і засоби масової інформації суттєво змінилися за понад 30 років з часів незалежності України, багато з цих практик залишилися надзвичайно послідовними. Однак у суспільстві часто розглядаються правоохоронні органи як частина більшої владної структури з юридичними повноваженнями а ЗМІ в свою чергу як інформаційний контент. У наслідок чого складається враження, що взаємини між цими інституціями не завжди налагоджені.

Як вже раніше зазначалось журналістське розслідування це насамперед вид журналістики, який передбачає дуже ретельне розслідування складних питань, таких як корупція, організована злочинність, фінансові злочини, екологічні злочини та порушення у державних закупівлях. Журналістське розслідування бере свій початок там де хтось цілеспрямовано намагається щось приховати від суспільства або з власної необачності та некомпетентності вчиняє аналогічні протиправні дії. У минулому журналісти ретельно досліджували непрофесійні дії правоохоронних органів чим намагались через суспільство впливати на державні інституції та стимулювати реформи таких органів влади як: Національна поліція, Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Офіс генерального прокурора. Однак здатність до швидкого і насамперед якісного додаткового реформування в сфері взаємодії зазначених галузей обмежена через бюрократичні перепони.

Журналістські розслідування мають здатність інтерактивно працювати з громадянським суспільством, а саме формувати його думку та покликати відновити соціальну-правову справедливість як в Україні так за її межами. Для того, щоб цей механізм спрацював, потрібно ввести деякі додаткові елементи та інноваційні процеси в правоохоронну систему нашої держави на законодавчому рівні. За результатами проведеного і вищеописаного соціологічного дослідження (метод анкетування) встановлено, що запит суспільства на відновлення справедливості є досить високим та безпосередньо впливає на настрій людей, що в свою чергу формує загальну думку групи людей.

Загальнонаціональне висвітлення журналістських розслідувань в медійному просторі демонструє переважно пасивний образ органів досудового розслідування щодо реакції на виявлені правопорушення. Здебільшого правоохоронні органи починають діяти тільки після того як матеріал журналістського розслідування опублікувала редакція, та поінформувала про це компетентні правоохоронні органи відповідним запитом як правило підготовленим її юридичним відділом. У виняткових випадках відповідні правоохоронні органи миттєво реагують на журналістське розслідування у ситуації коли воно набуває суспільного резонансу, що в свою чергу потребує миттєвої реакції та правової оцінки для заспокоєння громадськості. Однак слід розуміти, що не всі журналістські розслідування викликають суспільний резонанс, але вони все одно потребують гострої та своєчасної реакції від державних органів виконавчої влади. Для громадян, які практично жодним чином ніколи не взаємодіяли із правоохоронними органами важливо бути впевненими в тому що останні вчасно зреагують на подію висвітлену в розслідуванні та відновлять справедливість як того вимагають норми закону етики і суспільної моралі. Слід зазначити, що право громадян бути адекватно поінформованими закріплено в Конституції України і залежить напряду від діяльності найбільш невідкладних журналістів – журналістів-розслідувачів.

Метою проведеного дослідження (опитування, аналіз документів) було продемонструвати вплив ЗМІ на широку громадськість на прикладі діяльності або бездіяльності правоохоронних органів щодо прийняття правових рішень на опубліковані в медійному просторі журналістські розслідування. Результати цього дослідження довели набагато більше ніж очікувалось на початку. Дані показали, що громадськість на постійній основі включена в суспільні процеси, більшість громадян через інтернет ресурси переглядають матеріали щодо журналістських розслідувань та цікавляться подальшою долею «фігурантів» .

Розслідувальна журналістика дозволяє поширювати факти серед усіх членів громадськості, для того щоб вони могли робити власні твердження, висновки, особливо коли мова йдеться про гострі питання почуття безпечності та досконалої діяльності правоохоронних органів.

Журналістські розслідування завдають змін у суспільстві суттєво впливають на настрої населення та змушують правоохоронні органи досудового розслідування бути дотичними до матеріалів опублікованих в ЗМІ та приймати рішення у відповідності до свої повноважень. Це дослідження продемонструвало важливість стосунків між правоохоронними органами та ЗМІ (в сфері журналістських розслідувань) для обох інституцій і суттєвий вплив цих стосунків на медіа-споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://bihus.info/>.
2. <https://www.radiosvoboda.org/>.
3. <https://www.youtube.com/@SlidstvoInfo>.
4. Бель Б., Бурмагін О., Патора Т., Хоменок О. Посібник з журналістських розслідувань Теорія та практика. – Київ, “Друкарня Бізнесполіграф” 2013. – 190 с.
5. Вікіпедія <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
6. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста: практичний посібник. Київ. ТОВ «Софія», 2016. 184 с. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Mediakompas.pdf>.
7. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України».
8. Закон України «Про Державного бюро розслідувань».
9. Закон України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста».
10. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».
11. Закон України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст. 256;
12. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII (в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011). Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. ст. 313;
13. Закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. Офіційний вісник України. 2023. № 3. ст. 205;
14. Закон України «Про Національного антикорупційного бюро України».
15. Закон України «Про національну поліцію».
16. Закон України «Про прокуратуру».
17. Закон України «Про Службу безпеки України».

18. Земляна І. Журналістика і (не)безпека. Київ, 2016. URL: <https://imi.org.ua/books/>.
19. Князев Б., Добренєков В. Практикум по прикладній соціології.
20. Кодекс етики українського журналіста;
21. Кодекс професійної етики працівників національного антикорупційного бюро України.
22. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів.
23. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141;
24. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
25. Кримінальний процесуальний кодекс України.
26. Лист Міністерства юстиції України від 03.04.2007 «Щодо порядку застосування законодавства в частині регулювання журналістської діяльності та наявності нормативної регламентації з питань "журналістських розслідувань"».
27. Нагорна Л. Діагностика соціально-політична // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.220 ISBN 978-966-611-818-2
28. Опришко Л., Панкратова Л. Основи судової журналістики. Київ, 2016. URL: <https://imi.org.ua/books/page/2/>.
29. Правила етичної поведінки поліцейських.
30. Правила професійної етики працівників Бюро економічної безпеки України.
31. Правила професійної етики працівників Державного бюро розслідувань.
32. Правила професійної етики та доброчесності військовослужбовця Служби безпеки України.
33. Рейтерович І. Аналіз соціологічний у політиці // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). —

К. : Парламентське видавництво, 2011. — С. 27. — ISBN 978-966-611-818-2.

34. Роз'яснення Міністерства юстиції України від 04.10.2011 «Правові засади діяльності журналістів в Україні»;

35. Технологія соціологічного дослідження : курс лекцій / Н. В. Паніна ; НАН України, Ін-т соціології НАН України, Вища шк. соціології. — 2-ге вид., доповн. — К. : Ін-т соціології, 2007. — 314, [5] с. : табл., портр. ; 20 см. — (Серія "Навчальний посібник"). — Бібліогр.: с. 313 (14 назв), в кінці лекцій та в підрядк. прим. — 1 000 пр. — ISBN 978-966-02-4520-4 (в опр.).

36. Фолькер Л. Розслідування / пер. з нім. В. Климченко. Київ. Центр вільної преси, 2016. 135 с. URL: <http://www.aup.com.ua/rozsliduvannya-folker-liliiental/>.

37. Цивільний кодекс України.

38. Як писати про місцеву владу: посібник для журналістів. URL: <https://imi.org.ua/books/>.